

ÜLIÕPILASLEHT

1936

3 PAASTUKUUL

Tartu Majaomanikkude Pank

TARTUS, SUURTURG 7
(OMAS MAJAS)

KÖNETRAAT NR. 6-50
ASUTATUD 1923

- Annab laenusid mitmesuguste kindlustuste vastu ja diskonteerib äri- ja laenuveksleid
- Võtab raha hoiule ja maksab ajakohast protsenti
- Toimetab mitmesuguste inkassodokumentide järgi sissenõudmisi vähese tasu eest ja kõiki teisi pangatehinguid
- Garantiid riigi- ja omavalitsus-hangete, teenistuslepingute ja avansside kindlustuseks

---

PANGAS SAADAVAL RAHAKORJAJATELE HOIUKARBID

Soliva materjali kevadriietuseks

$\frac{A}{S}$ «TEKLA» RIIDEKAUPLUSTEST

leiate

PEAKONTOR: TALLINN, S. KARJA T. 15, TELEFON 448-18

Riideärid:

- TALLINN, Valli 10
- TALLINN, S. Karja 15
- HAAPSALU, Ehte 2
- KURESSAARE, Kauba 2
- MUSTVEE, Tartu 15
- NARVA, Peetri pl. 2
- PETSERI, Kaubarida 6/7
- PÄRNU, Vee ja Pika t. nurgal
- RAKVERE, Turuplats
- VALGA, Kesk 14
- VILJANDI, Tartu 6-a
- VÕRU, Jüri 5-a

ÜLI P I L A S L E H T

EESTI ÜLIÕPILASKONNA HÄÄLEKANDJA

XX AASTAKÄIK

Kõrgema tehnilise hariduse korraldamise küsimusest

Kõrgema tehnilise hariduse korraldamise küsimus on meil veel kord päevakorra kerkinud. Kahjuks paistab šedaži puhku küsimuse lahendamise muutuvat vägikaika vedamiseks asukoha pärast, kus kõrgema tehnilise hariduse andmist korraldada, kas Tallinnas või Tartus. Sellega algab aga mitmesuguste kõrvalasjaolude mõjustus küsimusele kolgapatriotismi jne. näol, mis küsimuse lahendamisele kogu aeg kahjuks olnud.

Tuletame vaid meelde, kuidas Tallinna volikogus omal ajal ettepanek tehti Tallinnas ellu kutsuda polütehnikum, vaatamata sellele, kas riik Tartus tehnikateaduskonna avab või mittel! Kõrgema tehnilise hariduse küsimus on aga liiga tõsine küsimus, et seda mängu panna mingisuguste kõrvalsihtide saavutamiseks. Asja otsustamisel tuleks selgusele jõuda kolmes tähtsamas küsimuses:

1) Missuguse suunaline see kõrgem tehniline haridus olema peab, mille andmist meil korraldada tahetakse;

2) Kui palju vajame niisuguse kõrgema tehnilise haridusega tööjõude;

3) Palju seesuguse kõrgema tehnilise hariduse andmise korraldamine maksma läheb nii Tallinnas kui Tartus.

Et esimesele küsimusele vastata, peatume mõne reaga seisukohtade juures, mis esile kerkinud Lääne-Euroopas selle küsimuse kohta viimastel aastatel. Teatavasti on Inglismaal ja Prantsusmaal kõrgema tehnilise hariduse andmine korraldatud peaaesjalikult humanitaarülikoolide juures. Saksamaal toimus aga kõrgema tehnilise hariduse andmine eri õppeasutuste kaudu, nn. tehnikauilikoolide (Technische Hochschule) kaudu.

Need tehnikauilikoolid on eeskujulikult sisustatud ja omavad ülemaailmse tunnustuse.

Kuid just viimasel ajal on nendega siiski rahulolematust tekkinud, eriti Saksamaal eneses. Leitakse, et kõrgema tehnilise hariduse korraldamine vajab uut suunda.

Erilist tähelepanu väärivad selles küsimuses kaks tähtist nõupidamist: 1) Düsseldorfi nõupidamine a. 1927, kuhu kokku kutsutud olid tehnikauilikoolide rektorite poolt tähtsamate Saksamaa tehnilis-teaduslikkude seltside esindajad ja nimekamad tööstus- ja majandusilma esindajad. 2) Dresdenis peetud tehnikauilikoolide päev a. 1928. Mõlemad need nõupidamised andsid ühise seisukoha: Saksamaa kõrgema tehnilise hariduse andmine on liiga ühekülgselt muutunud, tehnikauilikoolid on liiga spetsialiseerunud.

Meie aja tehnika kiire arenemine ja selle ülisuur mitmekesisus ei luba kõiki tehnika saavutisi üksikasjaliselt käsitada. See üksikasjadesse tungimine osutub sagedasti ka asjatuks. Meie kiire tehnika arenemise juures on sagedane nähe, et enne kui üliõpilane jõuab nii kaugele, et mõnda üksikasja oma praktikas kasustada, on see juba iganenud ja asendatud uuega.

Palju tähtsam on tehnikateaduslikkude aluste põhjalik omandamine, millele pärastine spetsialiseerumine tegelikult elus järgneb. Niisugune teaduslikkudel alustel ettevalmistatud insener on võimeline kasustama kõiki uuendusi, mida tehnika omas kiires arengus temale tegelikult pakub. Peale puhttehnilis-teadusliku ettevalmistuse peab akadeemilise haridusega insener omama ka võimalikult mitmekülge üldhariduse, eeskätt majanduslikes, õiguslikes ja sotsiaal-poliitilistes küsimustes.

Nendel nõupidamistel asuti seisukohale, et tehnikauilikoolid tulevad ümber korraldada või avada ülikoolide juurde tehnikateaduskonnad. Ühe tulemusena järgneski märgukirja esitamine

tehnikateaduskonna avamise kohta Kiili ülikooli juurde.

Isegi selle voolu vastased, nagu prof. Dipl.-Ins. H. Kluge ütlevad, et teda ei tohitaks mitte valesti mõista, sest tema arvamine on see, et kõige parem oleks olnud, kui tehnika teaduste andmine oleks algusest peale ülikooli raamides sündinud. Siis oleks võimalik olnud tehnika ja humanitaarteaduste teineteisesse põimumine, millest oleks kasu olnud nii tehnikateaduste kui ka humanitaarteaduste õppimisele ja õpetamisele. Tema kahetseb ainult, et Saksamaal see hää moment on lastud kaduma minna.

Ei ole aga kahtlust selle juures ja selle leivad kõik enesest mõistetava, et praegune aeg vajab, et akadeemilise haridusega inseneril oleks teatud bagaaž humanitaarteadmisi ja samuti humanitaarteadlastel teatud bagaaž tehnika üldteadmisi.

Neid seisukohti tõestavad ka sellekohase ringküsimusele saadud vastused tähtsamalt Saksamaa tööstureilt. Need seisukohad on täiel määral omaks võtnud ka Saksamaa akadeemilise haridusega n. n. diplom-inseneride liit.

Selle liidu häälekandja „Technik und Kultur“ kirjutab veel oma 1935. aasta oktoobrikuu numbris (Technik und Kultur Nr. 10 — 1935) kõrgema tehnilise hariduse küsimuse käsitlemisel:

„Meie ei pääse tehnikaülikoolide reformeerimisel seisukohast mööda, et ülikool ja tehnikaülikool tulevad ühendada selleks, et viia inseneride ettevalmistust kõrgemale tasemele.

Kuid samavõrd kui on tähtis inseneri teadmiste ja tegevusele laiemal alusel rajamine, on tähtis teistele akadeemilistele kutsetele tehnika põhialustega tutvunemine, millega nii juristil, arstil, õpetajal ja teistel pärastises tegelikus elus igal sammul tegemist teha tuleb.

Ülikooli ja tehnikaülikooli eraldumisele ja sellega tehnika alamale astmele surumisele tuleb lõpp teha.“

Samad seisukohad on maksvusele pääsnud ka teistes Lääne-Euroopa riikides. Olgu mainitud siin tehnikateaduskonna avamine näiteks Padua ülikooli juures.

Neist seisukohtadest ei saa ka meie mitte mööda minna oma kõrgema tehnilise hariduse korraldamisel.

Kui meil akadeemilise haridusega inseneride ettevalmistust kodumaal korraldama on asunud, siis tuleb algusest peale valvel olla, et see haridus ka tõesti vääriline ajanõuetele ja meie oludele vastav oleks.

Tallinasena ütlen, et oleks ju väga kena,

kui saaksime Tartust Tallinna tuua kogu ülikooli või vähemalt füüsika-, matemaatika-, keemia-, õigus- ja majandusteaduskonnad ja liita kavatsetava tehnikaülikooli teaduskondadega.

Kas on see aga mõeldav?

Ka heiseseisva meie ajanõuetele vastava ülikooli väljaarendamine käib meile aga kahtlemata üle jõu, on meie kitsastes oludes lubamatu ja eelpooltoodud seisukohti arvesse võttes ka täiesti vajaduseta.

Just küsimuse sisulist külge arvesse võttes tuleb meie kõrgema tehnilise hariduse andmine, niivõrd kui see meil vajalik, korraldada ülikooli juures tehnikateaduskonna kaudu.

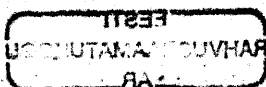
Tehnilise oskushariduse andmine sündigu aga vastavate alamaastme tehnikakoolide ja tehnikumi kaudu Tallinnas. Eriti viimase kooli väljaarendamisele tuleb meil suurt tähelepanu pöörata.

Kud ka Tartu tehnikateaduskonna väljaarendamisel tuleb aluseks võtta kindlad kalkulatsioonid, palju meie üldse kõrgema tehnilise haridusega jõude vajame. Seda ei ole aga selle ajani kahjuks veel mitte tehtud. On olemas ainult oletused. Kui 1933. a. sügisel arhitektide ühing korraldas ankeedi, et pilti saada arhitektide kutseala kohta Eestis ja selgitada tööväimalusi, siis olid tagajärjed üllatavad. Ilmnes üleproduktsoon. Kutseühing oli sunnitud vastava märgukirja pöördume isegi Vabariigi Valitsuse poole, mis omal ajal ka ajakirjanduses ilmus. Siin tuleb insenerikojal kiires korras vastav uurimus teostada. Ja on kahju, et seda juba varem kutseühingute ja Haridusministeeriumi poolt tehtud ei ole. Siis oleks võibolla mõnigi üleliigne vaidlus ära jäänud.

Ei ole koht siin selle juures peatuda, miks seda varem tehtud ei ole, kuid tohiks küll kõrgema tehnilise hariduse küsimuse uuesti otsustajate tähelepanu sellele pöörata, et nad kaua veninud küsimust siiski viimaks ülepea kaela ümber ei otsustaks, vaid kõik tarvilised andmed selleks katsuks koguda ja aluseks võtaks. Sõltuvalt sellest, kui suur on vajadus meil kõrgema tehnilise haridusega tööjõudude järele, kogutud andmetel, oleneb ka otsus viimasele küsimusele, mis samuti põhjenema peab täpsetel arvudel. Kõrgema tehnilise hariduse korraldamise küsimuses peavad küll vaikima kõik isiklikud, kolgapatriootilised ja muud kired ja see peab otsustatama meie tööstuse ja teaduse hüvedes ja meie riigi majandusliku kande võime kohaselt.

Tallinn, 16. III 36.

Dipl. ins. E. M.

Mõtteid Üliõpilaskonna Edustuse reformist

Sündmused üliõpilaskondlikus elus on küll alati pälvunud rahva laiemate hulkade tõsist tähelepanu. Kõik on teadagi huvitunud sellest, mida teeb meie väikerahva küpseva generatsiooni intelligentsem osa — üliõpilaskond, mida mõtleb, mida kavatseb. Praeguselgi riikliku korrastise reorganiseerimissilmapiilgul pole mitte väheste pilgud suunatud siia, sest siitki oodatakse valgust, kuna teatakse sääl, kust saavad rahvale tulevased juhid ja elu organiseerijad, olevat ka võtmed selle valguse juurde.

Olles selliseks kestvaks vaatlusobjektiks, peame teadma, et suhtumine üliõpilaskonda on samavõrdselt ka arvustav, kui hindav. Kuna sinne tegevusväli kuulub täiesti avalikellu, ei jää tähelepanemata ükski astutus väärsamm ja sellest muidugi on tingitud siis mahaarvustav sõnavõtt üliõpilaskonna sammudele ajakirjanduses.

Ühtäkki leiamegi, et avalik suhtumine üliõpilaskonda pole olnud tõesti juba mõnda aega täiel määral positiivselt hindav. Oleks siiski suur endapete kinnitada, et kõik senini mahaarvustatud sammud on vaid väärtõlgitsemine, pigemini püüame leida viimaseaegselt avalikelu taustalt reflekteerunud seisukohtadest ja tõekspidamistest sünteesina kõige selle põhjused, mis on kutsunud esile teravaid lahkarvamisi ja hukkamõistmistki. Edasi saab iga progressiivselt ellusuhutuja tõmmata säält ainsa õige konsekventsi — parandada rike ja vältida see tulevikus. Ei tule mitte karta vigu, sest vastasel korral ei saaks üldse midagi tehtud, vaid tuleb neid osata leida ja parandada.

Ei taha siinkohal hakata arutama XIV Edustuse töökava teostamisest ja teostamata jätmisest, jäägu see lahkuva Edustuse ja tema organite hooleks istungjärgu lõpetamisel, samuti mitte hakata poleemitsema Üliõpilaskonna üksikute tegelaste arvel, sest tahet tegutsemiseks ja häid kavatsusi on, nagu kogemused näitavad, Üliõpilasmaja seinte vahel ikka olnud, kuigi sageli jõudude vilumatuse ja ebateadlike teotsemisvormides karile suunduvaid kavatsusi ja tahet. Seepärast asetan järgnevates ridades avaldatud mõtete raskuspunkti hoopis kaugemale ja peatun lähemalt üliõpilaskondliku üldstruktuuri, kui vormi juures, mis hõlmab kogu sinise tegevuse.

Olen kuulnud senini räägitavat Üliõpilaskonna valimiste korraldamisest kui pärispatust kehtivas statuudis, mis laseb igal kevadel lavastada avalikkuse ees muidu meie sisepoliitilises elus juba ununevaid „lehmakauplemisi“ ja enne seda aga lubab paljudegi tudengite südamele

koormata pisipatte valimisseadusest üleastumise pärast, ja sellest siis jällegi jutud akadeemilisele kodanikule ebakohasest talitamisviisist.

See igaaastast korruptsiooni võimaldav puue, kui kurjalt ta ka asjaomaseid tegelasi ei kollita, pole jäänud siiski ainsaks nõrgaks kohaks praeguses Üliõpilaskonna põhikirjas. Ajavahemik selle väljatöötamise ja tänapäeva vahel on küllaltki pikk, et selle aja jooksul on jõudnud võrsuda ja isegi vilja kanda ka muud selle põhikirja alusel võimalikuks saanud pahelised sümp-toomid.

Õige ju on, nagu sageli oleme kuulnud tõendatavat, et see, mis omal ajal oli sobiv ja täiesti vastuvõetav, pole praegusel ajal muutunud olustikus ja arenenud ning üha arenevas ühiskondlikus korrastises enam mõeldav. Kui seda analoogiliselt tõlgitseksime praeguse Üliõpilaskonna põhikirja kohta, ei tohi ka unustada ära, et sama põhikirja arutamisel ja hääletamisel omal ajal juba toodi selleaegsete üliõpilaskonna tegelaste (Õvel, Susi, Laretei jt.) poolt esile selles antud üliõpilaskonna organiseerumispriintiibi suuri puudusi*) Nähti nimelt ette, et üliõpilaskonna võimu teostamises valitsev dualism — ühelt poolt Edustus, teiselt üliõpilasorgid — ei taga küllalt edukaid töövõimalusi. Edustuse liikmed olenevad küll tegelikult oma organisatsioonist, kuid mitte juriidiliselt. Seega pole side Edustuse ja orgide vahel mitte orgaaniline. Ülikooli seaduse § 84 järgi kuuluvad küll kõik immatrikuleeritud üliõpilased Üliõpilaskonda, kuid sama seaduse § 92 alusel võivad üliõpilased asutada Ülikooli Valitsuse loal või selle valve all omavahel seltsse ja ühinguid, missugustesse kuulumine on järjekult igale üliõpilasele vaba, samuti kui vabalt määratavad vastava seltsi või ühingu liikmeskonna poolt selle tegevuse alusedki. Nii jäävad nad oma tegevuses vastutavaks ka ainult Ülikooli Valitsuse, mitte Üliõpilaskonna Edustuse ees. Kuna Üliõpilaskonna põhikirjas pole kusagil fikseeritud üliõpilaste omavahel asutatud organisatsioonide õiguslik ja kohustuslik kompetents, võib praegust Üliõpilaskonda (loe ja kirjuta suure algustähega) ühes ta organitega vaadelda teiste üliõpilasorgide kõrval võimu poolest endasse koondunud üliõpilaste suhtes samaväärsena. Juriidiliselt võivad nad talitada üksteisest täiesti olenematult, pide nende vahel seisab vaid selles, et esimene haarab oma statuudi põhjal

*) Vt. Üliõpilask. üldkoosoleku protokoll 16. ja 17. V 1920 a. ja Edust. koosol. protok. 20. X 1922. a.

kogu üliõpilaskonna üksikliikmetena, teised aga teatud grupi sellest.

Nagu nüüd näitab aastate vältel kujunenud Edustuse töö praksis, on orgid sageli kasustanud endile omistatud õiguslikku positsiooni mingisugusteks separaatseteks taotlusteks Edustuse sihtide kõrval. Muidu sallitakse Üliõpilaskonna Edustust küll hääl meelel, püütakse valimistelgi teha mis võimalik, et saada sinna ikka rohkem „oma mehi“, sest see lahendab ju üliõpilaskondlikke üldküsümusi, mis ei küüni ilmaški üksikute orgide kompetentsi, kui aga Edustus hakkab omalt poolt piirama enda kui tsentraalasutise huvides üksikute orgide sildi all kurjasti teostatavat vabadust, võivad need äkki paljastada hambaid ja ignoreerida kõiki selles asjas tehtud Edustuse otsuseid. Edustusel aga pole võimalust teha muud, kui avaldada imestust vastava organisatsiooni käitumise puhul ja minna päevakorras edasi.

Ometi peaks Edustuse, kui üliõpilaskonnas tsentraalse tähenduse ja funktsioonid omandanud organi vahelesegamine üliõpilaskondlikkude sisemiste lahkkelide kõrvaldamiseks olema paratamatult tarvilik, sest tegevus, mis arendatakse üliõpilaskonna väiksemates osades — organisatsioonides, sünnib üldiselt samuti seltskonna ees ajakirjanduse ja muu informatsiooni kaudu Üliõpilaskonna ning selle Edustuse hää nime riskil.

Et orgide ees mitte alati oma prestiiži vaekausile visata, ongi Üliõpilaskonna Juhatus mõningail juhtudel teadlikult vähendanud oma kompetentsi ja andnud orgidesse puutuvaid üldküsümusi lahendada orgide esindajate kogule, missuguse, põhikirjas mitte kusagil ettenähtamatu organi otsuseid on siis täidesaatvalt aktsepteerinud. See on küll abinõu teataval korral sisemise rahu säilitamiseks, kuigi mitte legaalne ja näitab selgesti, kui võrd nõrgal alusel püsib üliõpilaskondlik keskvoim Edustuse käes.

Arvan, et üliõpilaskonnas üliõpilaskonnadele ei saa siin üldiselt küll teha etteheiteid. Nad kasustavad vaid oma õigusi sanktsioneeritud kordade alusel ja pole nende süü, kui kõike tegevust ühtlustav keskorgan ei oma selleks enda põhimäärustes küllaldast võimu. Organisatsioone tuleb võtta nagu nad on, võrratult suure osatähtsusega meie noore haritlaspõlve kujundamisel ja ellulähetamisel ning anda neile üliõpilaskondlikus struktuuriski nende õige koht. Tuleb need kui ajalooliselt tähtsaks kujunenud elujõulised üksused siduda üliõpilaskonna keskvoimuga orgaaniliselt, et see võiks saada suuremat kaalu oma sõnale ja teole. Võttes praegused orgid, asetades nende kõrvale ka organiseerumatud üliõpilased kas-või nende büroo kaudu ja ehitades neile pääl keskorganid, saaksime üliõpilaskonnale seesmiselt tõesti palju konsolideerituma ilme. Seega

oleksime ka astunud reaalse sammu tervikliku Üliõpilaskonna loomise teel, missugune mõte on senini jäänud realiseerimata fraasina püsima pea kõikide Edustuse rühmituste igaaastasesse töökavva ja kihutusplakatitele.

Nii olen jõudnud jälle tagasi Üliõpilaskonna loomispäevil praeguse organiseerumismooduse kõrval propageeritud n. n. organisatsioonide liidukavva juurde, mis pakub senistest seltside, korpide j. m. rühmitustest koaleeritud Edustuse asemel organisatsioonide esinduskogu Keskkorralduse teostajaks. Seda kava üliõpilaskondlikkudele vajadustele kohandades saaksime elulähedasema ja kujunenud nõuetele vastavama statuudi, kaotaks praeguse ebamäärase ja häirivalt tööd takistava parallelismi, võtaks aluse kehiva valimisseadusega kaasaskäivailt puudusilt ja annaks võimaluse väljaspool esineda tervikliku üliõpilaskonnana ning seespool looks pinna sisemiste näaklemiste ja tülitsemiste kiiremaks likvideerimiseks.

Edustus kujuneks selle kava alusel nii siis organisatsioonide esindajaist. Iga organisatsioon, s. o. mille all mõistame tavalikult ülikooli juures registreeritud üliõpilaskonda, saadab mitte pariteedi, vaid teatud kindla jagaja alusel vastavalt oma liikmeskonna rohkusele Edustusse esindajaid. Samal alusel oleks esindatud ka orgimatud oma büroo kaudu. Edustus valiks juba varem ülesseatud kandidaatide hulgast Üliõpilaskonna esimehe, kes moodustaks juhatuse, mille kinnitab Edustus. Muidugi järgneks esimehe ja juhatuse ametissevalimisele Ülikooli Valitsuse kinnitamine. Esimehe kandidaatide ülesseadmiseks tuleks jätta võimalus nii organiseeritud, kui organiseerimatutele üliõpilastele üheväärselt.

Sellega oleks antud üliõpilaskonna ümberkorraldamiseks hoopis teine põhiline suund, mis peaks andma võimalusi akadeemilisele perele palju otstarbekamalt ja väarikamalt ning suurema ühtlusega lahendada omi asju, ilma et tarvitseks karta väljastpoolt etteheiteid saamatuses ja oskamatuses. Kõik edasine rakindumine peaks seniseist kogemustest leidma tarvilikke mõjustusi. Revideerimisele ja ümberkorraldamisele tuleks võtta eeskätt toimkondade süsteem neil aladel, kus nad funktsioneerivad halvasti ning on paisunud lodevasse vormi. Siin tuleb mõelda esijoones muidugi paljukurdetud majandustoimkonnale.

Nende ridade ülesanne polnud esitada üksikasjalikumalt kava Üliõpilaskonna põhimääruste muutmiseks, vaid selgitada veelkordselt nende muutmise vajadust ja anda säälijuures üldiseid põhimõtteid selle läbiviimiseks. Kui XIV Edustusel pole oma lõupäevadel jooksva töö keerus enam aega sellele mõelda, siis saaks küll järg-

Rahvasteliidu Vaimse Koostöö Komisjon ja ülikoolid

Ülevaade komisjoni senisest tegevusest

Rahvusvaheline Vaimse Koostöö Komisjon, mis ellu kutsuti 1922. aastal, Rahvasteliidu alalise komisjonina, pidi loomulikult kohe algusest peale pühendama tähelepanu ülikoolidele, eriti aga koostöö korraldamisele ülikoolide vahel laiemas rahvusvahelises ulatuses. Sealjuures pidi tal aga ka algusest peale selge olema, et ta ei saa, oma koosseisu ja piiratud kompetentsi tõttu, võtta oma peale muud ülesannet, kui olla vahendavaks ja informatiivseks keskuseks, mille koordineeriv töö tugineks esijoonel ülikoolide enestele ja nende rahvuslike koondiste tegevusele.

Kuid ka sellises piiratud ulatuses avanesid vaimse koostöö komisjonile laialdased tegevusväljad. Komisjon oli aga algusest peale küllalt ettevaatlik. Ta ei haaranud kinni kahtlemata väga väärtuslikest, kuid tänapäev veel raskelt realiseeritavatest üldistest ja kaugeleminevatest kavadest, vaid suunas juba oma esimesed sammud niisuguste probleemide lahendamisele, mis näisid küpsenud korrastamisele rahvusvahelises ulatuses ja mis sealjuures pakkusid otsest kasu koostöö pidevale arenemisele.

Ülikoolide vahelise koostöö arendamise võimalused olid teadagi väga mitmekesised. Vaimse koostöö komisjoni vahendid aga selle arendamiseks suhteliselt vähesed. Seda tõestab muu hulgas ka komisjoni organisatsioon. Ülikoolidesse puutuvate küsimuste läbitöötamiseks asutati juba 1922 eriline alamkomisjon (Sous-commission de relations universitaires). Selle juhtiva organi täidesaatvaks asutiseks moodustati eriline ülikoolide teadete amet, mis hiljem viidi üle Pariisis asuva Vaimse Koostöö Instituudi juurde.

Peale nende, otseselt komisjoni enese rüppe kuuluvate organite, astus ta lähemasse ühendusse ka paljude rahvusvaheliste organisatsioonidega, millistest tähtsamad Rahvusvaheliste Üliõpilas-

organisatsioonide Esindajate Komitee ja rahvuslike ülikooli ametite (Offices universitaires nationaux) juhtide konverentsid. Need mõlemad organisatsioonid on ellu kutsutud Vaimse Koostöö Komisjoni otsesel algatusel ja kaasabil ja alustasid oma tööd alates 1926. aastast. Nende koosolekud on muutunud perioodilisteks, aastast kord.

Üliõpilasorganisatsioonide komitee koosneb järgmistest rahvusvaheliste organisatsioonide esindajast: 1) C. I. E, 2) Rahvusvaheline Üliõpilaste Omaabi, 3) Akadeemiliste Naiste Rahvusvaheline Föderatsioon, 4) Kristlike Üliõpilaste Ühingute Föderatsioon, 5) Akad. Rahvasteliidu Ühingute Föderatsioon, 6) Pax Romana (üliõpilaste-katoliiklaste ühing) ja 7) Juudi Üliõpilaste Unioon. Vaimse koostöö komisjoni ja üliõpilasorganisatsioonide komitee koostöö on olnud kogu aeg kõige tihedam ja kooskõlastatum. Paljud ühised üritused annavad sellest kõige selgemat tunnistust. Eriti soodus on olnud see koostöö selle tõttu, et vaimse koostöö sekretariaat, eriti aga Instituut Pariisis on tavaliselt enda peale võtnud sagedasti küllalt raske ülesande ellu viia komitee otsuseid. Selle koostöö viljana võiks registreerida seniseid saavutusi õppejõudude ja üliõpilaste vahetuse alal, üliõpilaskaardi küsimuse positiivset lahendust jne. Loomulikult, ei tähista see koostöö veel edu kõikidel aladel. Edasiõppimise stipendiumite küsimus püsib ikka veel surnud punktil, diplomite vastastiku tunnistamise mõte on kõrvale jäetud, kui praktiliselt teostamatu, tööta haritlaste probleem kipub minema sama teed. Kuid ka nendel aladel on tehtud suur tükk tööd, on kogutud ja läbi töötatud palju põhjanevaid andmeid ja jõutud igas küsimuses täielikule selgusele. Tulevikuks on ette nähtud paljude oluliste küsimuste käsitlemine, muuhulgas põhjalikum uurimus üliõpilaste ja üliõpilaskondade sotsiaalsete ülesannete üle.

mine selle küsimuse tõusetada esimesel võimalusel.

Kuigi Üliõpilaskonna põhikirja muutust selle § 95 järgi saab algatada ainult Edustus ja Ülikooli Nõukogu, võiksid orgid, kellele Üliõpilaskonna hää nimi on ikka südamel seisnud, võtta küsimus põhjalikule kaalumisele juba varem, et vajadusel anda oma Edustuse liikmeile selgeid ja kindlaid seisukohti. Kohustusi selleks on meil ju igapäev ja ühisest tahtest parandada sääl, kus parandada on, ei peaks tulema puudu!

Mart Haavisto.

Suurimat tähelepanu on vaimse koostöö komisjon pühendanud professorite ja üliõpilaste vahetuse küsimusele. Ta on moodustanud rahvusvahelise keskusameti, kuhu koonduvad teated kõikidest vahenditest ja abinõudest, mis mitmete maade avalike või eraasutiste poolt rakendatud vahetuste soodustamiseks. Instituudi eriväljanne „L'étudiant à l'étranger“ annab perioodiliselt, igal semestril, teateid asutiste üle, kes pakuvad abi üliõpilastele. Samuti annab ta teateid üliõpilaste elu ja töötingimuste kohta, diplomite ja ainete kuulamise arvessevõtmise kohta, stipendiumite ja üliõpilasmajade kohta, vastates

üksikutele järelepärimistele huvitatud isikute poolt. Tavaliselt avaldab ta sellekohaseid teateid komisjoni ametlikus väljaandes: „Bulletin de la Coopération intellectuelle“.

Ülikooli ametite (Offices nationaux universitaires) konverentsist on hiljemalt võrsunud haridusministeeriumide kõrgema hariduse juhtide konverentsid, mis tegelevad eeskätt kõrgema hariduse korraldamise, kui ka administratiivset laadi küsimustega. Selle koondise suuremaks sihiks on esialgu koguda andmeid kõrgema hariduse ajaloolise arengu ja selle juhtlausete üle, riigi ja ülikoolide vahekorra (autonoomia küsimus) üle, kõrgemate õppeasutiste sisekorralduse üle, eksamite, teaduslike kraadide, õppemaksude üle, stipendiumide ja muude üliõpilaste abistamisviiside üle, ülikoolide ehitiste üle jne. Selle administratiivse külje kõrval kaaluvad kõrgema hariduse juhid ka üldisemaid küsimusi, nagu teadusliku töö korraldamist üldse, eriti aga teaduslike uurimuste soodustamist ja korrastamist. Kahjuks on aga vastavad andmed seni kogutud suhteliselt väheses ulatuses. Senise ankeedi andmeid on esitatud ainult Hispaaniast, Am. Ühendriikidest, Prantsusmaalt, Inglismaalt, Ungarist, Itaaliast ja Rootsist. Tulemas on andmed Hollandist, Saksast ja Venest. Kuid komitee oma kavas viitab tarvidusele laiendada uurimusaktiooni ka teistele riikidele. Esialgne kokkuvõte kõrgema hariduse ja teaduslike uurimuste korraldamise kohta ilmub lähemal ajal. Väärib täit

tähelepanu ka komitee edaspidine töökava, kus tahetakse vaadelda õppetoolide reparteerimist ülikoolides, üliõpilaste vastuvõtu küsimust, kui ka diplomite seadusliku kaitse küsimust.

Nagu sellest nähtub, on Vaimse Koostöö Komisjoni töökava võrdlemisi laialdane. Tema ligemale viisteist aastat kestnud tegevuse tulemusi vaadeldes, peab küll tähendama, et oma informatiivse ja vahendusliku ülesandega on ta toime tulnud ja jõudnud kujuneda ammu juba vajalikuks osutunud keskuseks. Pideva kontakti hoidmine selle keskusega osutub vägagi kasulikuks kõikidele rahvuslikele organisatsioonidele vaimse töö alal, eriti aga ülikoolidele. Sealjuures ei saa märkimata jätta, et just need uueltekkinud riigid, nagu Eestigi, kuuluvad nende hulka, kes suuremal määral võiksid kasustada Vaimse Koostöö Komisjoni dokumentatsiooni ja seisukohti oma rahvusliku kõrgema hariduse korraldamisel. Loomulikult, igas maas ja riigis on mõõtuandvad esijoones eriolud, millest on tingitud kõrgema hariduse poliitika. Kuid nende kõrval ei saa tähele panemata jätta ka kauastest kogemustest võrsunud üldisi töekspidamisi, millise truu pildi on suutnud anda Vaimse Koostöö Komisjon. Selle komisjoni seniste ja ka tulevaste tööde läbikaalumise ja sellest vajalike järelduste tegemine on meie ülikooli juures asuva rahvusliku vaimse koostöö komisjoni otsesemaid ülesandeid.

Dr. jur. N. Kaasik.

Elujooksikud^{*}

Looeid uueks elumõtestamiseks

Moto: Tolstoi „Sõjas ja rahus“ jutustatakse, et üks meeleheitlikku olukorda sattunud väeosa küsinud ülemjuhatajalt Kutuusovilt järele, mis teha. Kutuusov vastanud päevakäesuga: „Стоять и помирать!“

On mitu teed deserteerida elurindelt ja isiklikus eluplaanis teostada seda, mida me tudengikeeli nimetame „šlikerdamiseks“. Üks alatumaid, — sest raskesti läbinähtav — on põgene mine mõne „ismi“ või pilvise „aatelise“ kulissi taha.

Palju on selliseid õilishingi, kes ajavad iga le elusuunale sõrad vastu põhjendusega, et see ei vasta nende kõrgeile arusaamadele olemasollapidavast. Teadagi iga tõelus kahvatub, sattudes puhaste mõistete ja normide särasse. Seda

võtab õilishing ettekäändeks, et end tõmmata tegevelulisest situatsioonist, kus tuleb midagi kaalule panna (nagu seda enamasti nõuab olevik). Elegantse hüppega ta lahkub platsilt, et oma „maailmavaateliste tõeks-pidemete“ suitsukatte tagant kõrgekõlbelise pahameelega maha laita meie — ei kunagi 100%-liselt rahuldavat — tegev elu ja midagi teha-julgevaid inimesi. Sõnaga: kaunishing eitab reaalmaailma, välja arvatud ainult sugugi mitte imaginaarne Kassa, kust ta innukalt käib saamas palka ja mangumas võimalikke lisahüvesid. Mõne „maailmavaate“ õhuaknast ja otsekui kahestkümnestesimesest sajan-

^{*}) Järg artiklite sarjast: „Aatomitepurustus“, algus „Üliõpilasleht“ nr. 1. — 1936.

dist välja pistes oma kaelkirjaku kaela ta hurjutab higipales all rühkijaid, nad tegevat kõik valesi, ebaõilsalt, „tuule järgi“ seadudes... Lühidalt: ise põgeneb postilt ja — kaunishingleb tagalas üldsuse kulul ja heakskiitlgi.

Selle elujooksiku luksuseksemplari lokaalsemaks ja süütumaks teisendiks on — ikka enam väljasurev — valeboheemlane. Mida küll kõike ei kaeta boheemluse võõruslahke etiketiga! Meil tarvitseb vaid istuda igapäev pool päeva kohvikus, vaadata isiklikule napsuvõtmisele otsekui riigiaktsioonile ja igal juhul halvasti käituda, — et saavutada boheemlase kuulsus. Terved teovõimelised mehed, kes ei viitsi end koormata üldkasuliku töö ega vastutusega, vaid eelistavad oma kohvi ja kookidega köetavat elurammu puistata selleks, et nägu täis sülitada kõigele inimlikule, asjalikule, elada-katsuvale — seetõttu loomulikult ka eksiyale — tummalt vabandavad end oma õilsa „boheemlusega“. Aastast aastasse nõnda kavaldav p o o s ihitab i s i k s u s t e üle, kes ei anna välja õilsaid kohvikumõõte — jällegi pühitsetud „boheemluse“ nimel.

Ent kui kärmad on samad maailmaga leppimatud „varjuvaimud“ igasuguse füüsiliselt kõrgema „võimu“ ees! Keegi juuresoleja jutustas mulle hiljuti, et praegugi serviilsemaid kujusid ei näe liikumas „sfäärides“ kui mõni „boheemlane“, kes kohvikus muidugi on kõvasti „opositsioonis“. Ei, läbimõeldult lohakas riietus, napsutamine ja lapsik mõttevari, sinul on õigus seista väljaspool elu — ei ole veel boheemlus. Õ i g e i d boheemlasi iseloomustab just see, et nad on alati kõigest väest püüdnud pääseda „boheemluse“ seisundist, millesse neid surus neid veel mitte mõistev aeg ja miljöö — võideldes lootusetut võitlust neile viirastuva parema homse eest. Alates joomarist Li-Tai-Pe'st, kes viskas välja keisri autasu-toova kulleri ja uppus öisel lootsikusõidul kuni „dekadentse“ Rimbaud'ni, kes põhimõtetelisel põhjustel vahetas luuletamise elevandiluukauplemise vastu Aafrikas — alati on õ i g e l boheemlasel olnud julgust e n n a s t blameerida, haarates ellu oma uduste ideaalide nimel. Iialgi pole õiged boheemlased ennast päästnud tänava võitlusist kohvitassi, deserteerides olevikust odavasse ning ebavaimsesse vaimu-poosi, mis vabastab kohustusest toimida elu mustuses ja annab mugava õiguse vaimse kodukäijana sosinasõjas ihi-

tada ja hurjutada neid, kellele elu ei ole ainult saatuse kingitus, vaid kohustus.

Veel kummalisem elujooksikute teisend on need „sotsialistid“, kes näevad sotsialismi mõtet mitte reaalse tänapäeva parandamises, vaid mingis, vist taevast neile kingitusena allalastavas ülehomses: võta jalutuskepp ja kõnni sisse. Vahepeal nemad ise aga — eksterritoriaalsed ja teises sajandis elavad — võtavad omale õiguse „mõelda“ ja õpetada ühte ja elada hoopis teist, tavaliselt oma õpetusele otse vastandlikku. See on eetilisel ja sotsiaalsel al a e a l i s t e tegumood ja sellised tõesti ei tohiks nuriseda, kui nad alaealistena saavad poliitiliselt lapsevitsa.

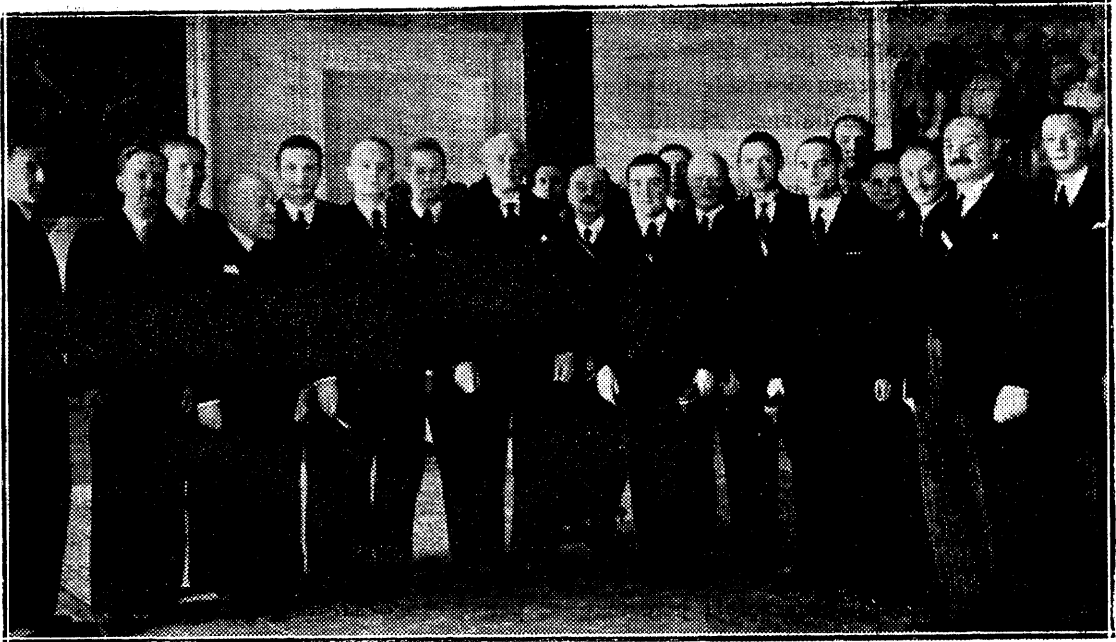
Mugavad vennad noile on ka need, kes oma „veenete“ tõttu „tunnustavad“ ainult teatud lemmikkorda ja „ei saa elada“ teises, — mis neid aga sugugi ei takista rasva minemast neile mitte-meeldiva korra ja selles elava rahva enamiku arvel. Kui õige mees „ei saa elada“, siis ta teeb sellest isiklikuks eluks kõik viisakad järeldused, aga ei lähe õhku rikkuma rahva igast „ismist“ vabale enamusele, kellel pole võimalik tõmbuda kaunishinglemisses, vaid kes peab tegevteoliselt lahendama — ja viibimata lahendama — tänapäeva elukorralduse ülesanded.

Lõpuks — ma võin ainult tähistada mõnd esinduslikumat tüüpi — tuleb arvata elujooksikuks ka neid, kes põgenevad tegutsemiskohustusest nn. „tõe“ kilbise taha. See viimane inimlik võib sageli tõesti olla eetilisel kõrgelseisev (vastandina eelpool käsitletuile, kes sellistena võivad ainult n ä i d a naiivseile silmle), sest „puhas tõde“ on kange viin igale, kes seda on kord maitsnud või maitsta arvand. Heitlikud ning sageli ühtlasi naeruväärsed on ju teatavasti tõe ja illusiooni vahekorrad. Kuid siin tuleb olla karm tuleviku nimel. Teades, et „küsitav on inimene i k k a — naerev, nuttev, rühkiv“, teades, et küsimusele „mis on tõde?“ võib saada ainult naiivseid vastuseid, me siiski peame püsima elu problemaatilisel rindel ja võitlema lõpuni oma „tõe“ eest, mis *sub specie aeternitatis* võib olla ei olegi viimne „tõde“, vaid illusioon. Illusioon — kuivõrra see on ideaalne — tuleb kirjutada lipule ja tarbekorral kas või surra selle eest! (Sedasama mõtlin värsiga „Mitte tõe, vaid kukkuvat õie eest surra.“). Sest saatuse ei anna sugugi ei meile ega kõrgekaelalistele kaunishingede otsustada kü-

Korp. Vironia ja korp. Velecja sõpruslepingu sõlmimine 24. veebr. Varssavis

Korporatsioon *Vironia* pärast asumist Tartu eesti ülikooli juurde ei katkestand sidemeid endiste Riia C. C. korporatsioonidega. Kontakt läti korporatsioonidega püsis isegi rahutuul sõja-

Sellega olid jalule seatud vanad suhted, ning antud suund uuendatud vahekordadele. 1935. aasta kevadel korp! *Velecja* liikmed suurearvuliselt külastasid esmakordselt *Vironiat* Tartus. Juba

Korp! *Vironia* esindajad ja korp! *Velecja* liikmed vastuvõtul Poola presidendi prof. I. Moscicki juures, kes ka kuulub korp! *Velecja* vilistlasperre.

järelaastail ja tihenes hiljem veelgi, kuna järjekindlam läbikäimine poola korporatsioonidega geograafilise paratamatuse tõttu ajutiselt katkes pärast nende asumist Varssavi.

Esmakordselt 1933. a. detsembris pärast pikki lahusoleku aastaid *Vironia* esindajad võtsid osa korp. *Velecja* 50 a. juubeli pidustustest, kus neid võeti vastu poolakatele omase sõbralikkusega.

siis peeti tarvilikuks luua püsivamat ja järjekindlamat läbikäimist, milline võiks hiljem viia kindlakujulise kartelli sõlmimiseni.

Korporatsioon *Vironia* 35. aastapäeva pidustustel Tartus otsustatigi ühistel läbirääkimistel sõlmida sõprusleping 24. veebruaril 1936. aastal Varssavis. Kartelli allakirjutamisega meie rahvuslikul pühäl sooviti anda kahe korporatsiooni

simust: „mis on tõde?“ — selliseid pretensioone võib olla ainult inimesel, kes pole üldse elu üle osand mõelda. Meile otsustamiseks antav küsimus on pigemini: Kas „tõega“ sigatseda või „illusiooniga“ (ütleksin parem Vaihingeri termiga „semifiktsioon“) muuta maailm veidi, üsna veidi paremaks.

Paljureklaamit kogu me rahvast kui rooste sööva ebaproduktiivse „kriitilise meele“ asemel võtkem uus, ka eetilisel puhtam juhtlause. Koostunne meie elu ja inime-

sega. See häätahtlik koostunne on loov tunne, kuna ainult see on suuteline muutma meid ja meie kõikide elu paremuse sihis, — see üksi lahendab orgaaniliselt kõik me poliitilise, kultuurilise, majandusliku ja vaimse tänapäeva küsimused. See lahendab ka — uudsel ja omalaadsel viisil — küsimusi „mis on tõde“ ja „mida peame tegema“, sõnaga tõe ja eluideaali vahekorra küsimuse, millele oli pühendet selle sarja esimene essee.

Vilmar Adams.

SÕPRUSLEPINGU ALLAKIRJUTAMINE KORP! VIRONIA JA KORP! VELECJA VAHEL.

Vasakult paremale: korp! Vironia liikmed G. Tofer, K. Päril, vil! Ed. Aule, korp! Velecja liikmed vil! Budkewicz, M. Myslinski (esimees), Szumski.

sõprusele lõplik ning täiuslik kuju. Selle sõpruse algmed ulatuvad möödunud sajandisse. *Velecja* asutati Riias 1883. aastal — see oli aeg, mil venestajate surve püüdis lüüa kõikide teiste rahvuslike algatusi. Aastaid hiljem, pea-aegu ühel ajal lätlastega, õnnestus *Vironiale* saada võimudelt kinnitust. Seega tegutsesid kolme allasurutud rahvuse korporatsioonid, milised ühiste meelevalduslike väljaastumistega, mitte varjates rahvuslike tundeid, seisid mitmel juhul karistamise ja sulgemise hädahoos. Hingestatud vabaduse vaimust, toetati üksteist rahvuslike püüete teostamisel, ning see viis kestvale ühteoile. Hilisemad sündmused tõid sõja, ja igatsetud vabaduse, ning olles vabad, otsustati kõvendada võitluste ajal loodud sõprussidemed kartelli allakirjutamisega, mille tulevikus tohiks olla kaugemale ulatuvad ülesanded.

* * *

Vironia esindus saabus Varssavi 22. veebruaril. Viiks aga pikale kirjeldada üksikasjaliselt kogu Varssavis viibimist, sest vaatamata aja nappusele tuli sooritada õige pikk kava, ning sellest tingituna loobuti sõidust Zakopanjesse ja Krakovisse. Otsatrubekusest väljudes märgitavalt ainult mõned sündmused seoses sõpruslepingu allakirjutamisega.

23. veebruaril kell 12 võeti vastu korp! *Vironia* esindajad Poola presidendi prof. J. Moscicki poolt, kes kuulub korp! *Velecja* vilistlasperre. See külaskäik evis suure tähtsuse, kuna president J. Moscicki oli üliõpilaspõlves poliitiliselt tagakiusatav kui aktiivsemaid rahvuslasi, ning tundes ka praegu suurt huvi üliõpilaskondlike küsimuste vastu, toetas kahe sõbraliku rahva korporatsioonide vahel kartelli allakirjutamist, olles teatud mõttes selle algatajad. Presidendi juurest lahkuti päale ligi tunnulist vestlust.

Päeval vaadeldi endiste poola kuningate lossi, ning kunstimuseumi; õhtul külastati ooperit.

Sõpruslepingu allakirjutamine toimus 24. veebruaril *Velecja* konvendi korteris.

Lepingu allakirjutamise pidulikust aktusest võtsid osa Eesti saadik H. Markus, Soome saadik Idman, ülikooli rektor prof. Sienkowski, poliitehnikumi rektor prof. Warchalowski, välisja haridusministeeriumi esindajad, poola vanemate korporatsioonide *Polonia*, *Arconja* jt. esindajad, ning korp! *Velecja* liikmeskond.

Avasõnad lausus korp! *Velecja* vilistlaskogu esimees. Pikemates kõnedes poola keeles *Velecja* esimees M. Myslinski ja prantsuse keeles *Vironia* nimel K. Päril käsitlesid kartelli allakirjutamise vajadust ja tähtsust, puudutades sellele eelkä-

vaid sündmusi, ning praeguseid vahakordi ja sidemeid, millised sõpruslepingu sõlmimisega peaksid viima kaugemale kui kahe organisatsiooniga piirduv sõprus. Sest kahe erirahvuse üliõpilaskorporatsioonide vahel sõlmitud lepingud, eriti usaldusele ja sõprusele rajatud lepingud ei lähenda ainult organisatsioone, vaid aitavad kaasa võimaluste piires rahvaste lähendamiseks, käesoleval juhul Poola ja Eesti sõpruse süvendamiseks.

Kõnelele järgnes sõpruslepingu allakirjutamine. *Velecja* nimel kirjutasid alla: esimehena M. Myslinski, abiesimehena Szumski ja kirjatõimetaja; *Vironia* nimel: esimehena K. Päril, abiesimehena H. Soone, kirjatõimetajana G. Tofer.

Allakirjutamise järgi korp! *Velecja* poolt anti üle nende lipp, värvitekkel, pael ja rapiirid, ning korp! *Vironia* poolt värvitekkel, pael ja kingitusena kaasatoodud suur sarv hõbealusel.

Sõpruslepingu allakirjutamise pidulik aktus lõppes hümnilaulmisega.

Aktusele järgnes bankett ning õhtul leidis aset ball.

23. ja 24. veebruaril viibis *Vironia* esindus Eesti saatkonnas külalislahke saadiku härra H. Markuse ja tema abikaasa poolt Vabariigi aastapäeva puhul korraldatavatel vastuvõttudel, esimesel päeval diplomaatilisele korpusele ja teisel peamiselt Varssavis elavaile eestlasile.

Esindus lahkus Varssavist 25. veebr. öösel.
K. Päril.

Meie kirjanduse positsioonist Raamatuaasta puhul

Eelmises „Üliõpilaslehe“ numbris RA saavutusi vaadeldes võis nentida, et kogu kihutustöö tähtsaimaks tulemuseks nähtavasti osutub eesti raamatu sanktsioneerimine, tunnustamine laiade hulkade silmis. Selle mõiste alla võiks käia ka tõik, et meie raamatule on saadud tunnustust hankida isegi suurtööstuse, kaubanduse ja panganduse ringkondadest — vähemalt toetuste näol, mis osaltki võiks tasa teha meie seltskonna kultuurimajandusliku kandejõu vähesust. Nii siis on küllalt tehtud raamatu kuulsuse ning leviku ja loodetavasti ka raamatute produtseerijate hääks. Jääb asetada sisulisem küsimus: kuidas tunneb end kirjandus ise sel juubeliaastal? Kas on märgata meie praeguses kirjanduses teadvust enese kesksest tähtsusest rahva arengus — ja kuidas sel korral mõistetakse oma ülesandeid?

Peet Vallaku viimase kogu novell „Pää kuklas“ igatahes teeb selgeks, millist laadi enesetunnet meie kirjandus ei vaja. Keegi epigrammikirjanik peab ses novellis kõne suurusehullustusest. „Oh seda kirjandusliku pahatõbe, mille ravimist ei maksa katsetada isegi söehappe lumega!... Kardan, et sellel pisikul on olnud hää kasvulava alles meie lähemas minevikus. Tegelikult moodustavad suurusehullustus, eneseupitus ja küünarnukiõigis ühise kolmnurga ja nende algnurgaks on ometi suurusehullustus... Ka iga kodugeenius nõuab auraha, või selgemini öeldud — au ja raha...“

Jättes kõrvale kirjanduse rahaküsimused, millede puhul muide liigne häbelikkus pole sugugi vooruseks, vaadeldgem veidi meie kirjanduse enesetaju suhtumises ühiskonnaga ja selts-

konnaga. Nii sümpaatlik kui ongi Vallaku seisukohavõtt mõnesuguste autorite suurustlemiskalduvuste ja kirjandusliku paraaditsemise vastu — ometi ei saa salata, et meie viimase aja kirjandus on tegelikult kannatanud pigem alaväärsustunde kui eneserõhutamise all. Kas ei sunni pelk rivimehe-vaim ja kutseühenduslik lojaalsus, eriti kui see ühineb demagoogiliselt-vagura rahvalikkusega, siiski kirjandusele s i s u l i s e l t k i päälle liigse tagasihoidlikkuse? Mida tagasihoidlikum on autor isikuna, seda suurem olgu kiitus talle — kuid mida vähem ta julgeb oma loomingus, mida vähem ta oma ülesandeist peab, seda kõrvalisemaks jääb ta lõppeks rahva arengus. Kui meie kirjanduse nüüdsed kandjad enamikus hakkavad oma kutsele vaatama nagu igale teisele ausale leivateenistusele ja rahvateenimisele, või kui nad lasevad end kohelda otsekui mingit lojaalset ametkonda, siis on lugu kurb vähemalt selle kirjandusliku põlvkonna arenguga.

Riigivõimu ja kirjanduse vahekorra asjus võib siinkohal piirduda mõnede põhilauseste meeldetuletamisega, mis on kirjutatud Vabariigi rajamise päevil. „Toetades kunsti ei pea riik kunstitil nõudma vastutoetust. Vabastades kunsti ainelisest orjusest ei pea ta seda tegema poliitiliselt orjaks... Need nõuded on sedavõrd otsustavat laadi, et nende vastu eksimine võtab igasuguse mõtte riiklikult toetuselt üldse“ (Fr. Tuglas: „Kunstide riiklik edendamine“, jaanuaris 1919). Kõpsem osa meie kirjanikkonnast peab seda seisukohta endastmõistetavaks praeguselgi riiklusprintsipi ühekülgse ehk õieti vähearenenud rakenduse ajal. Kuid peale päeva-

kohaste maalibisemiste vanemate seas leidub ka nooremaid karjäärihimulisi „jõude“, kes lähevad välja otse rahvus- ja riiklustunde labasele meelitamisele, ilma et nad seda suudaksid põhjendada mõtteliste või kunstiliste väärtustega. Sel kombel on meil juba ära reostatud „rahvuskirjaniku“ nimetus — ja selle psühhoosi kestmise ning levimise korral ei ole tulevikus tagatud ka kirjanduse auhindamiste õiglus.

Oleks aga tähtsam vaadelda meie kirjanduse enesetunnet suhtumises publikuga, kes lõppeks igal juhul jääb ta kandjaks. Mis puutub kirjanduse ja „rahva“ — s. t. masside vahekorda, siis viimase tähtsust kaldutakse meil jälle ülehindama või valesti mõistma otsekui ärkusaja ja moodsa kollektivismi ühismõjul. Tegelikult ei tunne ühegi kultuurmaa kirjandus nüüdisajal erilist tarvet olla suupäraselt vastuvõetav just rahvale kui säärasele, kui vähearenenud massile, või kujundada rahva jaoks erilisi kirjanduslaade. Oleks ju hää, kui meil muude maade turukirjanduse asemele, mis õieti ongi rahvakirjandus selle mõiste tegelikus tähenduses, hakataks looma mingit sisuliselt terve noorsookirjanduse taolist žanri — kuid täisealist kirjandust need alad palju ei puuduta. Seda näeme ka kollektivismi pärismaal, Venes, kus parem kirjandustoodang on küll õige levimisvõimeline, ent mitte eriti rahvalik lihtsuse, vanamoelisuse või üldse piiratuse mõttes. Lõppeks, kas on meil näiteks Vilde esimene realistlik ja teedrajav täisteos „Külmale maale“ olnud kunagi populaarne massides, rääkimata ta tippsaavutisest „Mäeküla piimamehest“? Teiselt poolt võib aga vähemalt praeguses talurahvast-lugejaskonnas kuulda pahameeleavaldusi selle üle, et mõned autorid nähtavasti peavad rahvast liiga lihtsameelseks, pakkudes aina endastmõistetavat ja vähepingutatavat, mida paremal juhul aitab nauditavaks teha kõhnavõitu huumor. Rahvas leiab sagedasti, et teda kujutatakse meie nüüdses kirjanduses liiga vähearenenuna; liiga tihti ollakse väljas grotesksuste või algelise dramaatika otsingul. Liiga sagedasti puudub eriti meie proosas filosoofilis-maailma-vaateline ja elutundeline ehtsus, ainukordsus, uudsus, mida rahvaski alati vaistuliselt tajub ja hindab. Isegi lapsed kurdavad meie lastekirjanduse naiivsuse üle!

Ent kirjanduse parem osa loomulikult peab tuginema rahva paremikule — intelligentsile või õieti sellele, mida nimetatakse seltskonnaks. Too mõiste näib viimasel ajal olevat veidi diskrediteerunud, eriti meil, kus kirjanduse ja seltskonna suhted üksvahe — vähemalt enne Raamatuaastat! — olid kujunenud õige jahedaiks, vastastikku umbusklikeks ja halvustavaiks. See oli halb märk — ja ta paljastas mõlema poole nõrkusi. Nad on oma olemasolus

paratamatult seotud teineteisega. Ei saa niimelt eksisteerida kultuurset seltskonda ilma temast võrsunud ja teda ühendava kirjanduseta; kirjandushuvideta haritlaskond oleks spetside jõuk, tavaline tööandjate ja palgaliste kogum. Teiselt poolt ei ole kujuteldav kirjandus ilma teda kandva ja mõtteliselt (ning aineliselt) toitva seltskonnata, ka sel juhul mitte, kui ta majanduslikult ripuks päämiselt ühiskonnast tervikuna — riigist. Igasuguses mittebarbaarselt korraldatud ühiskonnas jääb kirjanduselu ikkagi teatud vaimse paremiku juhtida — ja igas säärases ühiskonnas osutub rahva targimaks ning võimsaimaks juhiks lõppeks kirjandus. Kindlasti eriti siis, kui ta mitte otse ei torma juhtima päevakajaliselt või, mis veel pahem, kuulama välispoolseid juhuslikke juhiseid.

Meie kirjandus kui ka seltskond on nähtavasti veel liiga nõrgad selleks, et enesest ja teineteisest ammendada intensiivsuse vaimu, eneseusaldust ja sügavamalt vastutustunnet. Ei korrata enesele küllalt sagedasti, et kultuurriigi niihästi vanas Roomas kui ka Eestis on loonud nende rahvaste kirjandus ja kirjandusehuviline seltskond. Meie riigitegelased ei ole oma kõnede vaimustunud säärase võrdlusteni, mida „Kalevala“-pidustuste puhul tarvitas üks Soome ministreid: Kivi romaan „Seitse venda“ olevat Soomele samasuureks jõuks nagu terve armee sõdureid; iga Sibeliuse sümfoonia vastavat diviisile... Vastupidi, meil hoidutakse targu igast „suurusehullustusest“ ega oleks meil kujuteldav midagi selletaolist, mis sündis Prantsusmaal 1885. aastal Victor Hugo surma puhul (muide parlament võttis vastu seaduse, millega kõrvaldati kirik Panteonist, et asetada sinna Hugo sarkofaag). Kui Tallinnas maeti meie Hugo'd, Eduard Vildet, 1934. aastal, siis kuuldavasti olnud matuserong väga nigel — seltskond kartis end poliitiliselt diskrediteerida...

Meie kirjanduse ja seltskonna halbade suhete põhjust kalduks otsima kõigepäält seltskonnast. See on osalt veel liiga noor, kinni teenistuse huvides; osalt on ta liiga vana, ajast maha jäänud. Ikka veel valmistab enamikule haritlaskonnast raskusi haritud eesti keele jälgimine ja mõistmine; ei ole aega olnud sellega tutvuda... Tegelikult aitaks küll ainsa moodsekeelelise raamatu või „Loomingu“ numbri tähelepanelikust läbilugemisest. Kuid tähtsam sellest — kuigi tunnuslikust — pisiküsimusest on asiolu, et meie seltskonnal puuduvad traditsioonid: seda isegi perekondlike pidustuste ja püha-deveetmise alal! Kultuursete traditsioonide, tarvete ja aktiivsuse puudus omakorda tuleneb faktist, et meil on liiga vähe pidevalt arenenud, majanduslikult ja vaimselt-poliitiliselt iseseisvat

haritlaskonda. Eestis ei ole jõukusel veel kombeks seltsida kirjanduse ja kunstidega; riigiametnik peab tarvilikuks maailmavaateliselt üsna lähedale kohaneda oma ülemusega. Võib juhtuda, et teda selleks sunnitakse. Jääks vaid soovida, et samataoliselt rohkem õgvendataks ka kirjanikke: siis lõppeks valitseks kirjanduse ja seltskonna vahel kuldne üksmeel!

Kuid mitte just nende kahe üksmeeles ei peitu kirjanduse jõuallikas. Meie seltskond on meie kirjandusele ette heitnud, et see kujutab teda halvustavalt ja pahatahtlikult. Ent millise maa väärtkirjandus suhtub nüüdisajal häatahtlikult või ülistavalt oma tavalisse kodanlikku seltskonda? Seda ei näe kuski; muide eriti vähe kohtab sääraselt positiivset kirjandust nii jõukas ja stabiliseerunud Soomes. Näib, et euroopalikku kirjandust kihutab juba ammunist ajast aina rahulolematuse ja edasitung uue poole... „Virisemine“ ei ole eesti kirjanikkude (ega arvustajategi) leiutatud. Küll aga kannab seltskond muudes maades oma kirjandust siiski enamal määral — väga tihti just ta arvustusvaimu pärast. Seltskonda ennast huvitab ta kritiseerimine; ta on niivõrd mitmepalgeline, et enamik leiab end iga arvustuse puhul sümpaatsete äravalitute jõugus. Lõppeks pääsevad loovate isiksustena mõjule ikkagi ainult need seltskonna liikmeid, kes temast vaimselt küllalt üle või irdunudki; mitte igamehe jutt ei huvita, vaid ainult selle omataolise kogemused, kes on end pingutanud sinust kaugemale.

Meie kirjandusel on tänapäevani olnud raskusi enesele seltskonna-kuulajaskonna võitmisega. Eriti keskmine ja vanem põlv võõrkeelse koolitusega haritlasi on oma huvipuudust eesti kirjanduse vastu vabandanud sellega, et loomulikult neile pakuvad rohkem maailmakirjanduse uued ja vanad tähelepanuväärsused kui eesti „väiklaselt tendentslik“ aguli- ja külaproosa. Kuigi säärasel põhimõttelikul publikul arvata vasti on raskusi niihästi võõrkeelsete šedövrude kui ka eesti tänapäevaramatu mõistmisega, siis ometi ei puudu selles seisukohavõtus osa traagilist tõepõhja. Meil on seni tõepoolest olnud liiga vähe haritlaslikku, s.t. haritlase nõudeid mitme külgselt rahuldavat kirjandust.

Sümptoomiline mõneski suhtes on siiski meie kirjanduses seltskonna-arvustuse toon. Liiga tihti ei anna see tunnistust mitte üleolekust, vaid humooritust ning kibedast alaväärsus-kompleksist. Juba 1918. aastal märgib Fr. Tuglas selle nähtuse puhul: „On alatiseks, järelejätmatuks saanud kurtmine meie kirjanikkude pool: meie seltskond on liiga arenematu ja madal. Kuid ma kardan, et need kirjanikud alati sellegi seltskonnani ei ulatu... Kui eesti

kirjanik seltskonnale läheneb, siis näeb ta seal ainult karikatuure, teades või teadmata, iseäranis teadmata... Ja võib-olla on majanduslik tõusik vähemalt niisama loogiline nähtus kui eesti vaene intelligent ning kirjanik. Meie intelligent on vaimselt just niisama tõusik kui spekulant aineiliselt.“

Võib öelda, et osa meie viimaseaja kirjanduse ausaidki sotsiaalseid tendentse ja kunstimõju on nõrgestanud just säärase komplekside ilmumine, mis tulenevad kultuurilise kindluse ja enesetunde vähesusest. Romanides ja novellides on saanud kohata otse vihaavaldusi päris-haritlaslike nähtuste, nagu näiteks võõrkultuuridega tegelemise vastu. Kui läänepoolseil mail praegu on peaaegu moeks romanides kujut. kirjanikke ja kunstnikke ühes nende alade spetsiifikaga ja rikka psühholoogilis-ideelise ainekuga, siis meie kirjandus tänapäevani tavatseb sääraseid tegelasi esitada vaid lõbusaks vahepalaks, või õpetlikuks näiteks, et parem on igal noorel tuuletallajal minna maale või muidu kehalisele tööle, kui teotseda oma unistustega riskiks enesele ja teistele. On muide selge, et kultuurse kandejõuga romaan ei tarvitse tegelda just salongiainestikuga, kuid seda karta on samuti mõttetu. Viimasel hooajal igatahes on meil ilmunud üks maa-miljööline romaan, mille autor tundub olevat täiesti vaba meie „uusrealistliku“ kirjanduse äsjase mineviku ja ka oleviku kultuurivõõristus-kompleksidest.

Üks kiusavamaid ja huvitavamaid ülesandeid arvustusele oleks meie kirjanduse viimaste aastatoodangute hindamine teost intelligent-sustme järgi. On tunuseid, mis vähemalt eesti proosa ulatuses üsna kindlalt lubavad ära määrata säärast astmestikku, mitte ilma üllatusteta suurele publikule ning auhindajaile. Muidugi tuleks seejuures mees pidada ka mürgist Schopenhauerit, kes ütleb, et asjadest kirjutada suudavad ainult targemad pääd, kuna nn. ajavaimu ja teisi raamatuid jaksab refereerida igamees. Igal juhul oleks tarvis asetada muidki kriteeriume selle moodse mõõdupuu kõrvale, mis on püstitatud ühes äsjailmunud aasta-ülevaates arvustajale sümpaatseima teose puhul: „Nii oleks ta siis positiivne ühiskonna tüüp, (!) kes tunneb oma ülesannet elus, tunneb sellest rõõmu ja tungleb selle poole... Kogu tegelaskond on tubli ja siiski mitte idealiseeritud segaval määral.“ (D. Palgi, „Eesti Kirjandus“ 1936, nr. 2).

Et mitte meie kirjanduse pilti veel segavamal määral lahti-idealiseerida, selleks on soovitatav käesolevaks korraks lõpetada arutlused.

H. Paukson.

Friedebert Tuglas siis ja nüüd

Lugedes Tuglase valikkoogu „Kuldne rõngas“

Esimest korda taban Friedebert Tuglase nime ta „Liivakellade“ kaantel, paar aastat varem kui keskkooli viimases klassis õpetaja jõuab tema mainimisenigi, sest meil on ikka ees noid „vane-maid ja väärtuslikumaid“ kirjanikke. Õpime siis Holtzesid, Lucekesi, Freykesi, kösterkirjanikke ja toda enam-vähem talupojakirjandust s. o. kir-jandust noor-eestlasteni.

Ent see „siis“ olid aastad, mil Tuglas oli täna-päev ise, aktuaalsus ise ja kogu noorsugu oli te-maga, luges teda, tsiteeris teda ja imiteeris teda. Oli, lühidalt, kirjanduse vaimustusest tiine aeg. Kirjandust januneti, hinnati ja ses hindamises, arvan, ei mängind Eesti omakooli noorsoo man mitte vähest osa asjaolu, et olime algkoolis ja keskkooli algklasses omandand vene keele ja sat-tund keele kaudu slaavlastele omase luule jumal-damiseni. Iga vene poiss, iga vene plika teadis pääst vene värsse, me isegi olime noid pähe õp-pind. Neil olid Puškinid, Lermontovid, Googo-lid j. t., meie panime välja oma — Visnapuu, Under ja proosa alalt — Tuglas.

Jah — Tuglas! Tuglasest sai noorte lemmik-kirjanik, ta lihtsalt kuulus hariduse ja arene-numa maitsemismeele juurde. Tema kaudu saadi kontakti Euroopaga, tema töödes kohtab selle-aegse haritlase huvisöörides olevaid nimesid, nende nimedega ühendetavaid mõtteid, nende avaldamisvorme ja nii mõnegi abiturienti kääriv rahutus leiab tee eksootilise tarkuse juurde luge-des Tuglase „Hingede rändamise“ leheküljilt „Sest sündinu sureb kindlasti ja surnu sünnib kindlasti jälle. Sellepärast ära leina seda, mida ükski ei või takistada.“ Eks ole Tuglas sild Eu-roopa ja Euroopas tunnustet vaimu ja Eesti vai-mu vahel ja — linlane! Kui palju tunde pole istut võlus tolle linlase mõne meeoleolulise ja sub-jektiivse „Teile ja Iseendale“, „Maailma lõpu“ või „Taevaste ratsanike“. Tuglast deklameeriti, jäljendati tema stiili. Mäletan väikest „Friede-berta Tuglast“, plikat naaberkeskkoolist, kes, kui elaks praegu, oleks tuglaslikum kui Tuglas ise. Ja noid värvides lõõmavaid, küünalde valguses, Popi ja Huhuu Isanda antikvariaadilise ja poe-tilise segadusega löödud, muidugi kujuteld, ela-muis kirjutet muinasjutte! Vähemalt üks säärane looming iga klaasi kohta, nagu leiduski sellal noid, kelle tütarlapselik ja poomvillane pesu õit-ses vihiku Maardurandel võidu sirelite ja jasmii-nidega.

Tuglase noor paatos, ilujanu ja meelelisus

olid omased harituma lugejaskonna käärivatele meeltele ja enesetundele. Siidsukk ja vaimuili alustasid võidukäiku siin sadandeid aastaid poliitiliste tuulte tormat talupojamaal. Seni oli küla sangariks, talupoeg sangariks, linlase men-taliteediga võlus alles Tuglas. Tema toob lin-las - proosa ja veel millise! Algab küll natu-ralistliku eesti külaelu kujutlusega — ta on ise pärit maalt ja maa hoiab tad alul —, kuid linnas muutub ta ise kiirelt linlaseks ja inetusepagula-seks tõttu oma poliitilise maapao, mis kestab 12 aastat. 12 aastat võõraid maid ja kokkupuuteid Euroopa vaimudega määravad Tuglase loo-mingu otse tuntavalt. Siin on Peterburg, Hel-singi, Pariis, München, Genève, Ahvenamaa, Bel-gia, Hispaania, taas Soome ja Peterburi, et 1917 aastast peale kodumaale jäädes teha reise Soome, Berliini, Dresdeni, Prantsusmaale, Itaaliasse, Austria, Põhja-Aafrikasse, Skandinaaviasse ja Kesk-Euroopasse. Liituvalt nendega agar osa-võtt kirjanduslikust elust endast nii siin kui sääl. Ning tundub, et Tuglase looming on soendet kõigi maade ja kirjanduste päikestest, et vaid Eestis oleks enam päikest, enam soojust. Noor-Eesti eklektiline ja estetiseeriv ajajärk tõi tas esile samasuguse vaimuviklase, nagu olid ta rühmakaaslased, kes löid omas loomingus vor-milt, osalt tasemelt, sageli sisultki Euroopat.

Tuglas siis ja nüüd. Ma usun, ei ma olen veendund, et see Noor-Eesti esinduslikem kuju tähendab meile akadeemilistele kodanikele ikka sama, mis siiski. Ta on harind me maitset, pee-nendand me meeli. Ta on vaid muutund klassi-kuks. Tema püsib meie kultuurses maailmapil-dis võrdse autoriteedina.

Aga... ma ei ole legend silpigi Tuglase ilu-kirjandusest viimasest kirjanduseksamist pääle. Milles on siin põhjus? Avan „Kuldse rõnga“, Noor-Eesti kirjastusel ilmud novellivalimik Tuglase sünnipäevaks. Kaanel ilutsev kuldne päälkiri köidab mu tähelepanu ja assotsiatsioo-nid viivad... kullat hiinapähklike juurde lapse-põlve jõululaua. Jah täpselt. Juba mitu päeva painas see kuld raamatukaupluse vitriinis, nüüd raamat laual, elektrivalgustuses kallutet pääl-kirja helkides, leidsin assotsiatsiooni, mis lahen-dab. Hiinapähklik! Tuglas ja hiinapähklik! Hiinapähklik on aga midagi, mida ei söö iga-päev, millela saab ilusastigi elu ära elat. Tug-lase looming on luksus tänapäeva aspektist vaa-delduna. Kuid ma olen sõber selle raamatuga,

ja Oscar Wilde ütleb: üleliigne see on just see kõige tarvilikum“. Löön korraks lahti „Kuldse rõnga“. Ennäe, raamat tuttavaist tulvil!

Räägitakse, et raamat ja elu on kaks iseasja, ühendamatut, ebavõrdset. Et „see juhtub ainult raamatuis“, „see on puhas luule“. Ent vaadeldes seltskonda näed sageli, kuis elav ja tõeline on mõni raamatusangar, sellal kui sööv, seediv, teeniv inimene on niivõrt surnud, et imestad, miks ta pole õieti hauas. Ning surematud on need Tuglase primitiivsed sangarid, kõik need inimhakatused, laevapoisid, loomad, Popid ja Huhuid, hobusevargad Rannused, Allanid, Androgüünid, Kasparid Punased, Maalid, siia kokku mitte kuuluvad Felix Ormussonid ja Artur Valdesed, mainimatuist kõnelemata! Või olete unustand Jumala saare Esä, Maia ja Torgla soo, kunstipärase „liha“ novelli „Suveöö armastuse“ meelelise kujud Kusti ja Maali. Või lapsukese-naisukese loome helbetest! Võibolla, et neid ei mäleta, aga kindlasti juba tunnete Popid ja Huhuid! Kuis Popi kuulatab pea viltu ja üks kõrv pahupidi, niuksub ja kõnnib kripa-kroopa mööda toa ruudulist põrandat. Ning Hhuhuu, kes riietub Isanda äraolles ja puurist vabadusse pääsedes ikka nooblemaisse ja ajaloolistematesse ülikondadesse, et neid hetke pärast rebida räbalaiks. Ja kas pole igavesti elav too laevapoiss armulooga „Maailma lõpus“, saarel, mis kui stiliseerit akvarell täis lõõmavaid värve ja veidraksmoonutet ja korrutat kontuure, Hiiglaneidiseiga ja taevaga, kus odamees kummuli, kooditähed tagurpidi. Ja see siin — türk-lane ahviga punases fessis ja kirju põllega, Bova torukübaras, maani ulatuvas sametkuaes ning roimaga südamel ja surmamärgiga otsmikul, leitnant Lorens, Allan hommikul ärgates ja lõpuks tema ise — printsess ja prints Androgüün ja raamatu lõpus Pariis. Ons see mingi kirjanduslik maskeraad, ehtimisjanu, mingi „igapäevast välja“ mis kõidab nende kujude man? Ja, just see eba-reaalsus ongi, mis teeb neid nii elavaiks. Nad on kas tahad või ei taha. Õieti pole nad ju san-

garid, nad on algelised, justkui mannekeenid muinasjuttudest ja kõidab see, mis riputet nende külge ja ümber. Nende ümbrus on piinlikult kor-rastet, maitse Elektrolux on eemaldand lauseist viimsegi tolmukübemegi, kõik on puhas, läigib, sätendab, pillub värve, tujukaid tegevuskäänakuid, kõik see on ilus ja luksuslik. Värv ajab taga värve, kummaline kummalisemat. Pea läheb päriselt uimaseks.

„Kuldne rõngas“ on raamat meeltele, nägemisvõimele, kuulmismeelele. Dekoratsioon, stiliseerimine, musikaalistamine — noid Tuglase ande põhiomadusi tunneme peale pikema aja taas ära. Et ta väsitab. „Kuldne rõngas“ pole raamat = süda, vaid raamat silma, kõrva ja kujutlusvõime rõõmupidu. Raamat õnnelikele inimesile ja fantastika harrastajaile, inimesile, kes lapselikult võivad tunda rõõmu näiteks Punastest Kasparitest ja ta kahest naisest, kes armastavad muinasjutte ja müüte, mille tagant õhkub sümbolse tähenduse kaudu tõelisus, Tuglaselt nii vihatav reaalsus.

* *
*

Tuglase ilukirjanduse õitseng oli eilses, oli siis, ent teda jälgid tänapäeval pea samase huviga. Tuglase lause viimisteld välimust seirates, mõtled tahtmatult: mõnigi tänapäeva elulähedane võiks siin õppida ütlemist, täpset, eksaktset täispingelist ütlemist, et mitte lohistada lausetikku „kerget käel“ lohakalt veniromaanideks või veniluuleteosteks.

Tuglase tänapäev on ta kirjandusteaduslik tegevus ja kui ta ilukirjandus, täitnud omaaegse suure ja tunnustava ülesande — puhastada me keelt linlaskeeleks, haritlaskeeleks, — siis selle kalliskivina, ehtena mõjuva nikerdet loominguosa kõrvale taob ta nüüd terasest teoseid — monograafiaid. Esimest on olnud ja on, teist on meil vaja. Tuulde pole Tuglaselt tuisand õieti ühtki rida. Ta on langend soodsale pinnale. Seda vist nimetatakse loomisõnneks.

Linda Künnapas.

Korp! Fraternalitas Tartuensisel sõprusleping

„Helsingi ülikooli *Kymenlaakson Osakunta* ja Tartu Ülikooli korp! *Frat. Tartuensis* konvent ning vilistlaskogu, tundes tugevat soome ja eesti hõimurahvaste omavahelise arusaamise ning tõsise vendluse tähtsust ja arvestades eriti neid ajaloolisi ülesandeid, mis kummalgi rahval on täita nüüd kui ka tulevikus, on sõlminud sõpruslepingu, mille eesmärgiks on — kõvendada sõprusseidemeid mõlema rahva ja eriti sõprusorganisatsioonide ning nende üksikute liikmete vahel;

edendada kultuuri ja vaimlist lähenemist, kasvatades tulevasti kultuurpõlvi Soomes ja Eestis tundma ja austama vennasrahvast, selle maad, keelt ja haridust; ühtlasi ka saavutada edukaid tulemusi hõimuaate levitamistõös akadeemilise pere ning laema rahva keskel.“

Nii kõlab sõpruslepingu algus. Järgneb rida sõpruslepingu punkte hõimutöö läbiviimise, stipendiaatide jne. kohta.

Selle sõpruslepingu sõlmimisega on mõlemad

organisatsioonid astunud üheks kindlaks lülaks sellesse ahelasse, kes omale eesmärgiks seadnud tiheda omavahelise läbikäimise ning tõsise Soome-Eesti hõimusuuhete arendamise.

Sõprusliidu eod mõlema organisatsiooni vahel on pärit juba möödunud aasta kevadest. Mõnda aega varem oli kerkinud *Fraternitas Tartuensise* kaasvõitlejate seas üles soov, astuda ligemasse kontakti mõne vennasrahva üliõpilasorganisatsiooniga. Selle teostamiseks pöörduti Helsingi ülikooli *Kymenlaakson Osakunta* poole, kes sellest soovist tõsise häämeelega kinni haaras. Järgnes tihe kirjavahetus kummagi organisatsiooni esimeeste ja kaasvõitlejate vahel. Vastavate eeltööde läbiviimiseks sõitsid laulupeo ajaks Tartu nende esindajad, kus siis arutati ühiselt neid üldsihte, milliseid sõprusleping peaks taotlema, ühtlasi nõustuti ka nendepoolse sooviga, et allakirjutamine toimuks kummalgi pool, nii Eestis kui ka Soomes.

Samal ajal ning hiljem Soome-Eesti üliõpilaspäevadeks siiasõitnud *Kymenlaakson Osakunta* kaasvõitlejate kaudu tugenesid alanud sidemed vennasorganisatsiooniga. Konkreetse tulemusena sellele läbikäimisele järgnes ettepanek astuda sõprusliitu *Kymenlaakson Osakuntaga*.

Uue liitlase sõbralikul kutsel lähtuski *Fraternitas Tartuensise* konvendi ning vilistlaskogu ametlik esindus 26.-dal veebruaril Helsingi. Sa-

mal päeval pühitses vennasorganisatsioon oma 3. aastapäeva. Kuna laev raskete jääolude tõttu 24 tundi hilines, siis ei saadud lepingu allakirjutamist teostada hommikupoolikul, nagu see kava järgi oli ette nähtud, vaid alles õhtul. Allakirjutamise puhul toodi kohale äsja osakonnale kingitud lipp. Õeldi südamlikke tervitusi ning sütitavaid sõnu Osakunta inspektori prof. Lönroth'i poolt, kuraatori mag. T. Murto, üliõpilase T. Rissanen'i ja teiste poolt. *Fraternitas Tartuensise* poolt vastasid konvendi nimel ksv! H. Tammemägi ja vil! kogu nimel abiesimees dr. L. Tammemägi.

Piduliku lepingu allakirjutamise aktust kaunistasid ettekanded osakonna laulukoorilt ning solistidelt. Sõpruslepingu allakirjutamisele järgnes tujuküllane koosviibimine, mis lõppes tantsuhoos alles varahommikul. Sama sõbralikuks ja meeldivaks kujunes inspektori prof. Lönrothi poolt korraldatud teeõhtu tema kodus. Jälle sütitavaid kõnesid, tutustvaid nalju, häid muusikalisi ettekandeid nii inspektori enese, kui ka teiste poolt, ning kõige tagatipuks tants. Järgmisel päeval linnavaatamine, eined, ning oligi saanud kätte aeg lahkumiseks.

Võimas kolmekordne „he i“ saatmatulnud rohkearvulisilt hõimuvelledelt ja õdedelt, ning taas algas laev oma rühkimist läbi jäärahvide tagasi kodumaale.

H. Tammemägi.

MEIE TEADUSTE UUDISMAALT

ANKEET XII

Eesti ülikool eesti teaduse arendajana

Jutuajamisel dekaan prof. Kopwillemiga riivasime küsimust, millistest välismaistest eeskujudest võiks olla juttu Tartu Ülikooli tehnikateaduskonna organiseerimisel. Härra dekaani arvates tuli neid mõjustusi otsida sealt, kus üksikute õppetoolide täitjad on omandanud oma hariduse, resp. seda täiendanud. Hiljuti ametisse astunud veemajanduse ja vesiehituste professori hra V. Paavel'iga rääkides tundsimise seepä-

rast erilist huvi nendest kogemustest ja tähelepanekutest, mida ta on teinud enne Tartu Ülikooli õppejõu kohale asumist; liiati, kuna teadime, et tema on olnud pikemat aega välisfirmade teenistuses, ning täitnud seal suurelatuslikke ülesandeid.

Prof. Paavel on alustanud oma õpinguid 1917. a. Petrogradi teedainseneride instituudis, kus muuseum on oma hariduse omandanud ka prof.

O. Maddisson. Viimane teotses seal ka õppejõuna. Revolutsiooniga katkestas õpingud Petrogradis ja hra Paavel siirdus Saksamaale. Karlsruhe tehnikauülikooli. Karlsruhe töötasid õppejõududena silmapaistvad teadlased, nagu raudbetooni alal prof. Probst, ja vesiehituste alal prof. Rehbock. Viimasel on suuri teeneid eksperimentaalses hüdraulikas. Karlsruhe vesiehituste laboratoorium, üks suuremaid maa-

ilmas, on tema asutatud ja sisustatud. Tema oli ka vesiehituste laboratooriumide sisseseadmise agaramaid propageerijaid Saksas. Karlsruhe tehti vesiehituse alal väga suuri laboratoorseid töid. Nõnda näiteks teostati seal tarvilikud katsed hollandi Zuidersee kuivakslaskmiseks. Nende tööde ulatusest annab pildi see, et katsed kestsid tervelt 9 aastat. See on kõige suurem kuivendustöö üldse, mis seni tehtud. Projekt näeb ette 200 000 ha maa juurdevõtmist. Tegelikult teostatud on tööd praegu umbes 20 000 ha ulatuses. Aga ka paljude teiste riikide jaoks korraldati Karlsruhe veemajanduse projektide valmistamist: Hiina jaoks, Põhja- ja Lõuna-Ameerika jaoks. Viimasel ajal prof. Rehbock on töötanud Hispaania ja Türgi jaoks.

Karlsruhe ülikooli prof. Paavel lõpetas 1925. aastal ja teotses siis kümme aastat praktikas, ühe saksa firma teenistuses. Sellel firmal oli väga suuri ehitusi, näit. Ala-Maini ümberkanaliseerimine, kus tulid ehitusele paisud, lüüsid ja hüdroelektrijaamad. Need tööd polnud mitte ükski huvitavad praktilisest seisukohast, vaid andsid rohket materjali ka teoreetilisteks küsimusseadeteks. Hiljem prof. Paavelil tuli teotseda Berliini maa-aluse raudtee ehitustöödel, kus tema lahendada olid küsimused, mis seotud põhjavee ärajuhtimisega. Viimane töö oli suurem veevarustise ehitamine Lissabonis, kus oli kõva rahvusvaheline konkurents. Töö alustamisel viibis prof. Paavel Portugalis. Töö oli väga suur ja lõpeb kalkulatsioonide järele alles 1938. aastal.

Jõudsime jutuaajamisega küsimusteni tööde käimapanemisest kodumaal. Esialgu prof. Paavelil peale loengute on mureks ja ülesandeks sisustada vesiehituste laboratooriumi. Seda on tarvis niihästi üliõpilaste praktikumide kui ka uurimustööde, eriti ka konkreetsete ehitusprojektide katseliseks kontrolliks. Ruumid asutusele on leitud endistes linna elektrijaama ruumides. On assigneeritud ka tarvilikud rahasummad võimaluste piirides. Iseenesest ei saa selle laboratooriumi sisus-

tamine toimuda ühekorraga, vaid näiteks ka prof. Rehbock soovitab labor. sisustada järkjärgult, 2—3 a. jooksul, et kohandada sisseseadeid just nende küsimuste lahendamisele, mida kohalikud olud järjest pakuvad.

Laboratoorsed katsed on hädasti tarvilikud, kuna teoreetilised alused vesiehituste alal on praegu puudulikud. Praktiliste küsimuste lahendus baseerub siin empiirilise-statistilistel andmetel ja valemitel, mis nendest andmetest saadud. Teoria praktilised rakendusvõimalused avanevad alles viimaste aastate uurimuste põhjal. Selle tõttu tuleks projekte enne teostamist katseliselt proovida. Näitena võiks tuua järgmist. Ala-Maini kanalitesüsteemis ehitati väga suure võimsusega lüüsid, et vee ärajuhtimine ja laevade lüüsimine võtaks võimalikult vähe aega. Seadeldis funktsioneerib eeskujulikult, kuid lühikese ajaga tulid ilmsiks konstruktiivsed puudused, mis sünnitasid ehitisele teatavat ohtu. Laboratoorsete katsete teel on võimalik vältida sarnaseid konstruktiivseid puudusi. Niisugused kestvuse katsed võimaldavad hoiduda eksammudest projektide kõlbulikkuse hindamisel.

Riivasime küsimust, kas väikeses maastabis katsete tulemused on maksvad tegelikkuses. Muidugi ei ole vahekorrad tegelikkuses nii lihtsad. Aga teatavad sarnasused on olemas. Muide on just see eksperimentide tulemuste ülekandmine tegelikkusse probleemiderohke ala, mis nõuab suurt teoreetilist oskust. Raskuste peale vaatamata annavad laboratoorsed katsed vesiehitiste alal väga head kokkukõla praktikaga ja selle tõttu levivad sarnased laboratooriumid kiirelt.

Konkreetsed ülesanded veemajanduse alal ei ole Eestis vähe, nagu kõikidel madalatel maadel, kus palju veekogusid ja veevoole. Jõgede korrektuurid on näiteks üheks probleemiks. Sildade ehitus on samuti seotud veemajandusega. Sillatoed, mis kõigiti vastavad silla tugusele, võivad osutada nõrkadeks, kui veevool nende ümbruse välja uhub. Kerkib rida küsimusi, kuidas

kindlustada, millega kindlustada, kuidas teha seda minimaalsete kuludega. Olgu antud näitena välismaalt, et Rheini jõgi neelab korrashoiuks aastas 4.000.000 krooni eest kive, (muidugi ühes tööga!).

Teiseks probleemiks on uhtainete liikumine meie jõgedes. Jõgede suudmeis alatasa töötavad süvendajad. Küsimused mis süvendamistöödega ühenduses, puudutavad siis töid, mis lähevad väga palju maksma ja mille õige teostamine väärrib uurimist.

Kõrgvee kaitse on samuti praktiliseks probleemiks. Meil kannatavad paljud kohad kõrgvee all. Siin on mõndagi teha.

Teoreetilise uurimustöö ühiseks eesmärgiks antud alal on praegu empiiriliste valemite täiendamine ja parandamine ja võimaluse korral kõrvaldamine, nende asendamine teoreetilistega. Selleks on andnud tõuget eriti voolamisõpetuse levimine (laemalt tuntud aerodünaamikas: lennuki kandepinnad, mootorsõidukite voolujoonte kujud). Hüdrodünaamika on aga voolamisõpetuse teooria palju keerulisem kui aerodünaamika, sest siin on terve rida kõrvalteureid, mille abstraherimine, see-ga valemipärasele käsitlusele kättesaadavaks tegemine on hulga raskem. Keerulised probleemid ootavad siin lahendamist. Siinkohal maksab Galilei väljendus: „Ma leidsin vähem raskusi taevakehade liikumise avastamisel kui jooksva vee liikumist uurides, olgugi et viimane sünnib otse meie silma all“.

Järgnevalt võimaldus meil tutvuda tehnilise mehaanika ja raudkonstruktsioonide kabineti tööga, mille juhataja prof. O. Maddisson lahkelt selatas järgmist.

Inseneriteaduste õppijale on tehniline mehaanika pedagoogiliselt seisukohalt kõige distsiplineerivam aine ja ühtlasi aluseks kõigele järgnevale tööle, ka praktikas kõigile konstruktsioonidele ja projektidele. Sellepärast on kõik tehtud, et seda ainet selle tähtsusele vastavalt üliõpilastele üle anda. Kui küsida, kas on kõik olemas, mis selleks tarvis,

siis peab ütlema, et esiteks ruumide suhtes on kõik korras, III kuni X semestri tarvis on kasutada kokku kümme ruumi. On olemas täielikult varustatud joonistusaal 25-le kolmanda semestri üliõpilasele (25 üliõpilast on arv, millega 3-da semestri töö algab), joonistuslaudade ja riistadega. On saadud kaks arvutusmasinat, on olemas paljundusabinõud. Kabinetile on muretsatud projektsioonseade, üks ruumidest on pimestatav. Raamatuid on võidud muretseda seni ümmarguselt 5000 krooni eest, sellele lisanduvad veel prof. Maddissoni poolt kabinetile kingitud raamatud üle 1000 krooni väärtuses. Ühe sõnaga loengute pidamiseks ja teoreetiliseks õppetöökse on kõik olemas. Aga siia juurde seltsib vähemalt praegu üks suur miinus. Paralleelselt loengutega oleks tingimata tarvilik korraldada eksperimente. Selleks puudub aga tugevuslaboratorium. Ta on teoreetiliselt olemas. Tallinna tehnikumi laboratorium on paberil üle antud, kuid ületoomine on teostamata. Seepärast tehnilise mehaanika kursusega seotud katselisi töid ei saa teha paralleelselt loengutega, vaid tuleb neid korraldada õppetöö vaheaegadel Tallinnas. Nii töötasime möödunud jõuluvaheajal, ning lihavõtte ajal ning mais tuleb teha sedasama. See on aga kahjuks ebapedagoogiline. Puhkused lähevad kaduma ja ühtlasi segavad need tööd samadel aegadel toimuvaid eksameid. Loodame, et ülikool siiski leiab summasid, millega saaks muretseda hädavajalikud riistad ja nad üles seada Soola tänavale, kus on ruumid tugevuslaboratoriumi jaoks ette nähtud.

Mis puutub teadusliku järeelkasvu küsimust, siis on seda algusest päle silmas peetud. Prof. Maddissoni vanemaks assistendiks on insener H. Oengo juba 1929. aastast saadik, Tallinna tehnikumi päevilt. Ka noorematest andekamatest on püütud mõnele võimaldada tihedamat sidet kabinetitööga. Kabinetitöös on ametis kaks üliõpilastest abijõudu, kellele stuudiumist võib igapäev oodata silmapaistvaid tagajärgi.

Teaduslikku tööd ei ole saanud asutuse väljaarendamise ajal suure-

mat teha. Igatahes raamatukogu hankimisel on peetud silmas teoreetilise töö võimaldamist. Kirjandust on muretsatud põhimõttel, et olla kontaktis teaduse viimase aja saavutustega, n. ö. latvadega. Teoreetiline töö on siis normaalselt võimalik. Eksperimentaalseid töid ei saa kohapeal teha juba eelpool mainitud tugevuslaboratoriumi puudumise tõttu. Aga kuna Tallinna tugevuslaboratorium formaalselt või juriidiliselt on siiski üle antud, siis olen seal juhatanud mõnesuguseid töid. Nendest maksaks nimetada järgmisi.

1) Eesti looduslikkude teedeehituse materjalide (kruus ja killustik) uurimine. Meil on kaevatud palju meie teede vähese vastupidavuse üle. Meil saadaolevate looduslikkude materjalide uurimine tugevuse suhtes näitab, et selles on kõige suuremal määral süüdi materjal. Meie põllukivi pole killustiku materjaliks kaugelt seda väärt, mis kaljust murtud graniit või basalt. See on meie teede ehituses üheks valusaks küsimuseks.

2) On teostatud uurimisi Eestis valmistatud kunst kivide kui ka looduslikkude kivide kui ehitusmaterjali üle, näit. Tallinna paemurdudest saadava materjali kohta.

3) Teoreetilisemat laadi tööna võiks mainida pikemat uurimust *töötlemise mõjust tarduvalle betoonile*. Sellest on tehtud alles esimene osa, kuna teine osa on praegu käsil.

4) Ühe tähtsa probleemi lahendamiseks tuli teha tegemist ühenduses meie raudteega. Meie raudteedel on umbes 300 km vanu roopaid, mis on oma normaalse aja ära iganenud. Nende vahetamine on raske rahaline küsimus. Majanduslikult oleks võimalik vahetamist toimetada ainult järkjärgult. Küsimus, mille pidime katseliselt lahendada oli siis see, kas need roopaid üldse enam võib tees hoida. Katsete tulemused näitasid, et tõepoolest mingit hädaohtu pole, kui need roopad seisaksid tees ka kümme aastat kauem normaal-ajast. Seega on võimalik vahetamist järkjärgult teostada.

5) Analooiline probleem tekkis ühenduses aurukateldega. Meil on palju vanu aurukateldaid, mille uuendamiseks puudub raha. Tehakse kõik,

et katla eluiga pikendada. Selleks tuleb saata tükk katlaseina tugevuslaboratoriumi proovimisele. Harielikult on tarvis selleks katlast välja lõigata umbes $\frac{1}{4}$ ruutmeetri suurus tükk, ja niisugusest kohast, mis niikuinii kõige rohkem kannatab. Arusaadav, et niisugune lappimine katelt omaltpoolt rikub. Uurisime küsimust, kas ei oleks võimalik otseste tugevusproovide asemel teha õigeid otsuseid metallograafilisel teel. Sääli tuleks saata analüüsimisele ainult väike tükk katla seinat, nii ütleme 25-sendise raha suurune. Sellesuunalisi katseid on tehtud ja tulemusi nagu oleks loota.

Prof. Maddissoni juhatusel tegime ringkäigu kabinetitöös. Tulevasi insenere on joonistuslaudade kohal hoolega töös. Raamatukogu ruumides näeb tervet virnu valmistatud töid. Jääb mulje, et nendes värskelremonteeritud ja igati avarates ruumides töö intensiivsus soovida ei jäta. Sellele viitas ka prof. Maddisson: meie töötame selekteeritud materjaliga. Teisest semestrist kaugemale pääsevad tehnikateaduskonnas ainult need, kellel kõik eeldused olemas kursuse edukaks läbitöötamiseks.

Edasi külastasime dotsent K. Grimmi masinate konstruktsioonide ja tehnilise joonestamise laboratoriumis, kus töötab tehnikateaduskonna esimene ja teine semester. Tehnilise joonestamise oskus on muidugi insenerile otsekuu aabitsaks. Ilma selleta ei saa edasi. Alustada tuleb kõige lihtsamatest asjadest. Üliõpilased skitseerivad üksikuid masinate elemente: kruvisid, hammasrattaid, kange. Ja valmistavad nendest puhtaid nõuetekohaseid jooniseid, nagu tehakse fabrikutes. Kaheksa suurt poognat on kahe semestri töönorm. Nagu hra Grimm tähendas, osutavad üliõpilased selle oskusaine vastu suurt huvi ja töötavad erakordse hoolega, nõnda et temal peaaegu pole esinenud juhust, kus keegi poleks suutnud nõudeid täita. Seni on tehnikateaduskonna avamisest saadik dots. Grimmi praktikumi lõpetanud 108 üliõpilast. Joonised, mis üliõpilased praktiku-

mis valmistavad, antakse neile töö lõpul tagasi. Neid võib kasustada teistes ülikoolides töendina tehtud töö kohta ja saada soodustusi õpin-gute jätkamisel mujal.

Vaadeldes esimese kursuse joo- nestussaalet, tundub siin elavam kui vanemal kursusel. Vaatamata sellele, et tööruum on avatud terve päeva ja et parajasti on lõunapaikne aeg, on töötajaid arvukalt kohal. Saalides ripub seintel musterjooniseid, nor- mide tabelleid, assistentide poolt joo- nistatud. Riiulitel masinaosi in na- tura.

Kuidas on lugu raamatutega? Tuleb kasustada peamiselt saksa- ja

venekeelset kirjandust. Kõne alla võiks tulla ka prantsuskeelne, kuid seda oskavad meie üliõpilased vähe.

Aga ingliskeelne?

Jah, ingliskeelsega on tehnika alal meie oludes omad raskused. Sisuliselt on ju Ameerika ja Inglis- maa tehnikamaailm väga kaugele jõudnud, aga nende raamatud ei ole eriti noorematele üliõpilastele, kel- lel pole veel küllalt arenenud kriiti- list suhtumist, kuigi kõlblikud. Inglased kui ka ameeriklased teata- vasti ei kasusta meetermõõdukku. Nendel käib kõik jalgades ja tolli- des. Mis hakkab meie inimene pääle, kui ta peab käsitama murdusid, nagu

¹¹/₃₂ või ²³/₆₄. Ameerika tehniline joonis kubiseb sellistest arvudest. Tõendus oli laual: värskest saadud Ameerikas vastilmunud teos tehnilise joonestamise üle.

Oma teistest loengutest rääkides, nagu mehaanilise tehnoloogia põhi- joontest tähendas hra Grimm, et suuremaid raskusi valmistab loengute piiratud arv, mille tõttu ainet tuleb pakkuda äärmiselt kokkusurutult ja hädavajalikule miinimumile redut- seeritult. Kergem on töötamine va- nemate kursustega metallide tehnoloogia alal, kes on prof. Maddissoni juhatusel juba tugevusõpetusega tutvunenud.

Heitlus kõrgema tehnilise hariduse korralduse ümber

Ministeeriumidevaheline ko- misjon, kes tutvunes Tartus ülikooli hoonetega ühenduses tehnikateaduskonna korralda- mise asjaga, pidas oma koosoleku rongil tagasisõidul Tallinna.

Komisjon asus põhimõttelisele seisukohale, et tehnikateaduskonna väljaarendamiseks on Tallinnas pa- remaid võimalusi kui Tartus, eriti ruumide suhtes. Tartus tuleks, välja arvatud tehnilise keemia laboratoo- rium, kõik uuesti luua, kuna Tallin- na Koplis senise tehnikumi ruumides on olemas suured kabinetid, labora- tooriumid ja joonestussaalid ühes sisseseadetega, millede koguväärtus 30 miljonit. Neid on võimalik kasu- tada väheste ümberkohendamistega ja neid täiel määral tegevusse rakendada. Tartus näiteks Soola täna- val, kus kujuneks ehitusosakonna pearuum, pole hoonel lage ega küt- tesiseseadet, mille ehitamine ja kor- raldamine nõuaks aga suurt kulu. Ainuke nimetamisväärne ala, mis Tallinnal puudub ja tuleb rajada, on tehnilise keemia laboratoorium, kuid selle korraldamine komisjoni arva- tes tuleks kaugelt odavam kui Tar- tus Soola tänaval tugevus- ja elekt- rotehnilise laboratooriumi sissesead- mine.

Komisjon otsustas haridus-sot- siaalministeeriumile teha ülesandeks välja töötada kalkulatsioon keemia- laboratooriumi ehitamiseks Tallin- nas. Selle järele kui need andmed saadud, esitab ministeeriumidevahe- line komisjon kõik omad andmed, ettepanekud ja seisukohad vabariigi valitsusele.

Komisjon võttis läbirääkimiste

tulemusena oma seisukohad kokku üksmeelselt.

Komisjoni tehnikateaduskon- na Tallinna tagasiviimist pool- dav seisukoht tekitas Tartus mitmesugustes ringkondades töö- sist ärevust. 16. märtsil viibis selles küsimuses Tallinnas ja võeti Riigivanema poolt vastu Tartu linnavalitsuse delegat- sioon. Edasi anti esindajate kau- du üle Tartu mitmesuguste or- ganisatsioonide märgukiri.

Samal päeval viibisid Tallin- nas ja esinesid üliõpilaskonna juhatus seisukohtadega Riigiva- nemale ning andsid üle üliõpi- laskonna juhatus avalduse kõr- gema tehnilise hariduse korral- damise küsimuses üliõpilaskonna sekretär M. Piile ja välistoim- konna juhataja H. Seini.

Üliõpilaskonna juhatus asus

oma erakorralisel koosolekul 14. märtsil tehnikateaduskonna Tar- tu jäämist pooldavale seisuko- hale. Ühtlasi otsustati kokku kutsuda 16. märtsil kõigi üliõpi- lasorganisatsioonide esimeeste ja juhatus ühine nõupidamine.

Nõupidamisest võtsid ühes ju- hatuse liikmetega osa 38 isikut. Juhatas nõupidamist abiesimees K. Pärl. Pärast informatsiooni andmist tehnikateaduskonna Tartust üleviimise asjus ja juha- tuse poolt koostatud Riigivane- male saadetava avalduse kava et- telugemist oli elavaid mõtteva- hetusi. Juhatus poolt koostatud avalduse poolt olid 15 organisat- siooni esimehed, kahe organisat- siooni esimehed vastu, kuna üle- jäänud näisid erapooletuks jää- vat.

Üliõpilaskonna märgukiri Riigivanemale

Üliõpilaskond andis Riigiva- nemale üle järgmise avalduse:

„E. V. Tartu Ülikooli Üliõpilas- kond on kahetsusega kuulnud kavat- sustest, vaevalt kaks aastat pärast Tehnikateaduskonna ületoomist E. V. Tartu Ülikooli juurde, jälle teda üle viia Tallinna. Kuna enne Teh- nikateaduskonna asukoha otsustamist Riigikogu poolt 26. veebruaril 1934. a. pikemat aega kestev põhjalik arut- lus tema ületoomise vajaduste asjus

oli olukorra ebakindlusega tõsiselt halvanud üliõpilaste tööd, oli nüüd Tehnikateaduskonna õppetöö vii- maks ometi jõudmas loomulikku käiku. Uus Tehnikateaduskonna üm- berpaigutamine nii lühike aeg pärast asja otsustamist põhjaliku selgituse järele oleks selle tõttu uueks katsu- miseks juba nagu nii väliste takis- tuste tõttu töös pidurdatud üliõpi- lastele. Ühtlasi aga süvendab niisu- gune E. V. Tartu Ülikooli elus ala-

liselt ettevõetav ümberkorraldus ebakindluse tunnet kogu üliõpilaskonnas.

Allakirjutamisel on au rõhutada, et Tehnikateaduskonna asukoht E. V. Tartu Ülikooli juures vastab täiel määral üliõpilaskonna rõhuva osa huvidele ja on ühtlasi üliõpilaskonna arvates ainuõigeks lahenduseks eesti rahvusliku kultuuri poliitika seisukohalt.

1. Tehnikateaduskonna ja tema üliõpilaste seos teiste teadusharude ja üliõpilastega on väga tarvilik, sest teadus ja kultuur on terviklikud nähted ning rahvuslik haritlaskond peaks üheskoos kujunema.

2. Tartu kui Eestis ainulaadne vaimne keskus võimaldab kõige paremini teaduslikku tööd. Ka Tehnikateaduskonna töö on esijoones teaduslik, sest ilma põhjaliku teadusliku ettevalmistuseta suudetakse küll ette valmistada praktilisi tehnikuid, mitte aga teadusliku kvalifikatsiooni inseneri.

3. Tartu Ülikooli juures korraldatava Tehnikateaduskonna ülalpidamise kulud on tunduvalt madalamad, kui selle teaduskonna ülalpidamine eraldi Tallinnas.

4. Ühekordsed Tehnikateaduskonna uurimisasutiste sisseseadmise kulud võivad Tartus olla suuremad kui Tallinnas, kuid ka Tartus on juba suur osa neist kuludest kantud ja need oleksid Tehnikateaduskonna uuesti üleviimisel otse raisatud. Majanduslikult seisukohalt on aga pealegi teaduskonna alalist ülevõlpidamiskulude suurust otsustavam, kui ühekordsed investeerimiskulud.

5. Üliõpilastel on Tartus tunduvalt odavam äraelamisvõimalus kui Tallinnas. Kuna Tartus paljud üliõpilased võivad ennast elatada 40—45 kr. kuus, ei ole Tallinnas inimväärne äraelamine alla 50 kr. kuidagi võimalik.

6. Selle kõrval on tähtsusetud Tallinnas avanevad soodsamad teenimisvõimalused tehnikateaduskonna üliõpilastele, sest stuudiumiaegne leivateenistus eriti Tehnikateaduskonnas pikendab stuudiumi kestust mitmete aastate võrra ja neelab seega sellest saadud näiliku tasu.

E. V. Tartu Üliõpilaskonnal on seega au, härra Riigivanem, paluda Teid seisma panna Tehnikateaduskonna üleviimise kavatsused ja võimaldada Tehnikateaduskonnale rahuliku tööd E. V. Tartu Ülikooli juures, kuhu ta põhjalikkude kaalumiste järele on toodud, kusjuures üliõpilaste huve täiel määral on arvestatud.“

*

Ühenduses tehnikateaduskonna saatuse otsustamise küsimuse ümber toimuva heitlusega ei ole huvitusega vaadelda mõningaid sõnavõtte ajakirjanduses selle küsimuse kohta

Tehnikateaduskonna sisseseadmise kulud Tartus käsitleb näiteks „Päevaleht“:

„Tehnikateaduskonna dekaani prof. J. Kopvillemi andmeil on Gildi tän. nr. 8 asetseva linnamaja ruumide osaline ümberehitamine ja kohandamine õppetöö nõudeiks läinud ühes remontidega maksma 2500 krooni. Praegu on ruumid nimetatud majas täiesti töötamiskõlvulised ja varustatud tehniliseks tööks vajalise varusega. Ülikooli erasummade arvel on kulutatud 1934./35. eelarveaastal teaduskonna ruumide ja laboratooriumide sisustamiseks ümmarguselt 22.000 kr., seega kokku ligikaudu 25.000 kr.

Siinkohal tuleb ka kohe märkida, et ühenduses sellega on olnud ka Tartu linnal suuremaid väljaminekuid, mis tingitud sellest, et Gildi tänava maja anti tehnikateaduskonna valdusse ja mitmele linnaasutusele tuli uued ruumid muretseda. Nende asutuste paigutamiseks oli linn sunnitud ostma Lihaturul nr. 7 maja, mille ostusumma koos ümberehitusega tõuseb kogusummas 200.000 kroonile.

Väljaminekuid on nõudnud juba ka hüdraulikalaboratooriumi sisseseadmine linna vanasse elektrijaama Soola tänavale. Säärane hüdraulikalaboratoorium on meil esimene, ja säärast ei leidu ka Tallinnas. Selle sisseseadmine läheb maksma mitu tuhat krooni, olgugi et laboratooriumi sisustus on tellitud kodumaa tehastelt.

Kogu tehnikateaduskonna õppeasutuse sisseseadmine mõnede Tallinna eriteadlaste arvates tulevat Tallinnas odavam 130.000 krooni kui Tartus. Seevastu olevat aga teaduskonna jooksvad kulud Tallinnas aastas kaks korda suuremad kui Tartus. Tallinnas teeksid jooksvad kulud aastas välja 140.000 krooni, Tartus aga ainult 70.000 krooni.

Ühenduses tehnikateaduskonna asukoha lõpliku otsustamisega, märkis dekaan, et kui tehnikateaduskonda tahetakse Tallinna üle viia, siis tuleb seda teha ikkagi tervikuna, sest teaduskonda poolitada Tartu ja Tallinna vahel on täiesti ebaõnnestunud mõte. Nii ei oleks mõeldav, et Tallinnas viidaks ainult ehitusinseneride osakond ja keemiainseneride osakond jääks Tartu, vaid siis tuleks üle viia ka keemiainseneride osakond. See on aga väga tihedasti seotud matemaatika-loodusteaduskonna keemiaosakonnaga ja viimane jälle on tarvilik nii põllumajandus-, arsti-, loomaarsti-, majandus- ja eriti rohu-teaduskonna üliõpilastele. Nii tuleks paratamatult kutsuda ellu kaks paralleelset asutust, mis läheb vägagi kulukaks.

Ka jäävad tehnikumi ruumid Tallinnas sel juhul teaduskonnale kit-

saks, kuna seal saadakse kasutada ruume ainult 13.000 kantmeetri suurus, mis teeb välja umbes samapalju, kui on teaduskonnal kasutada Tartus, Gildi tänava majas ja vana elektrijaama ruumides kokku. Peale selle on Tartus aga teaduskonnal võimalus kasutada mitmesuguseid teisi ülikooli asutuste ja laboratooriumide ruume 17-nes kohas. See on väga suur soodustus õppetegevuseks, eriti just füüsika- ja keemialaboratooriumide kasutamisel. Pealegi olevat keemiaosakonna õppejõudude arvates keemiaosakonnas sisseseadmine Tallinnas tehnikumi juures antud oludes praegu võimatu, kuna seal puuduvat gaas jne.“

Üksikasjalisemaid andmeid tehnikateaduskonna Tallinnas väljajundamise majandusliku külje kohta ei ole meie teada seni avaldatud.

„Postimees“ käsitles enne ministritevahelise komisjoni Tartu tulekut üksikasjalikult. Asjaolusid, millega tehnilise hariduse korraldamisel arvestada tuleb ja millised on tähtsad tehnikateaduskonna asukoha määramisel, jõudes otsusele, et igal juhtumisel peab tehnilise hariduse andmise õppeasutis olema ühes kohas ja üheskoos. Kirjutatakse:

„Mitmetes ringkondades peetigi seda üsna tõenäoliseks ja isegi loomulikuks, et tehnikateaduskonna nooremad üldained kursused asuksid Tartu ülikooli juures, kus neis aineis saaks rakendada õpetuseandmisele ka teiste teaduskondade õppejõude. Vanemad, tehniliste ainete spetsiaalkursused oleksid aga viidud Tallinna, kus õpetust oleksid andnud tehnikateaduskonna spetsiaalsed õppejõud.

Ülikool on aga asunud siin hoopis teisele seisukohale, lähtudes otstarbekohasuse seisukohast. Sellest seisukohast lähtudes pole otstarbekohane paigutada tehnikateaduskonna üksikuid kursusi eri linnadesse, vaid terve teaduskond või muu tehnilise hariduse andmise asutis olgu üheskoos.

Tehnikateaduskonnal peab olema, nii näiteks oma raamatukogu. Kui aga teaduskond asuks kahes kohas, siis peaks ka mõlemas kohas olev raamatukogu sisaldama suurelt osat paralleelselt samu raamatuid.

Veel raskem aga on õppetegevuse enese korraldamine: Tervelt seitsmel tehnikateaduskonna õppejõul, kelle tegevus enamikus on koondunud vanematele kursustele — kelle alatiseks asukohaks tuleks selle järele Tallinn, tuleks käia kord nädalas Tartus nooremaile kursusele loenguid pidamas, nagu seda näeb ette õppekava.

See alatine sõitmine ühest linnast teise nõuaks esiteks kulud ja teiseks — mis palju tähtsam — segaks

väga palju õppejõu tegevust nii õpetöös kui ka teaduslikus töös: Et pidada 2 tundi loengut, seks peab õppejõud kulutama sõiduks peaaegu terve päeva!

Selliseid sõite tuleks tegema hakata: 1) tehnilise mehaanika ja raudkonstruktsioonide professoril (O. Maddisson, 2) geodeesia dotsendil (R. Liviländer), 3) ehituskonstruktsioonide ja tsiviilehitiste professoril (L. Jürgenson), 4) puumassiiv- ja raudbetoonkonstruktsioonide dotsendil, 5) jõumasinate ja soojusmajanduse professoril, 6) masinate konstruktsioonide ja tehnilise joonestamise dotsendil (K. Grimm) ja 7) elektrotehnika dotsendil.

Mis aga puutub tehnikateaduskonna sidemisele ülikooliga, siis ka siin on olukord niisugune, et kui tehnikateaduskond viiakse Tallinna, või lahutada ta hoopis iseseisvaks kõrgemaks õppeasutiseks, siis tuleks Tallinnas ja Tartus korraldada paralleelselt õppetööd umbes 17 aines.

Keemiaseneride haru

üleviimine Tallinna nõuaks seal uute füüsika, keemia, keemilise tehnoloogia ja keemilise tehnika laboratooriumi asutamist, millised aga Tartus matemaatika-loodusteaduskonnas juba olemas. Teiste sõnadega — tervelt kaks kolmandikku keemiainseneride ettevalmistuseks vajalikku õppetegevust toimub praegu matemaatika-loodusteaduskonnas, kuid siis tuleks seda õppetegevust korraldada paralleelselt nii Tartus kui ka Tallinnas.

Sellele lisaks matemaatika-loodusteaduskonna keemiaosakonna, arstiteaduskonna rohuteaduse osakonna ja põllumajandusteaduskonna tarvete rahuldamiseks tuleks asutada Tartu ülikooli uus keemilise tehnoloogia professor, sest praegune tehnikateaduskonna keemilise tehnoloogia professor on loodud matemaatika-loodusteaduskonna samanimelises professorist.

Vähem lisakulusid tekitaks paralleelatutiste loomine ehitusinseneride haru korraldamisel Tallinnas, kus ai-

mult ümmarguselt üks neljandik õppetegevust sünnib matemaatika-loodusteaduskonnas.

Kui aga tahetakse ülikoolis matemaatika-loodusteaduskonna juures keemia osakond üldse likvideerida ja see üle viia Tallinna, siis keemia professori teiste teaduskondade üliõpilastele õppetegevuse korraldamiseks peab ikkagi jääma. Praegusaajarenenud keemiateaduse juures pole aga seejuures enam ettekujutav, et orgaanilist ja anorgaanilist keemiat õpetaks üks õppejõud. Siis ka teiste teaduskondade vajaduste korraldada rahuldamiseks peaks seatama ametisse ikkagi orgaanilise ja anorgaanilise keemia professor.

Kõik need kaalutlused pole õieti uued, neid on arvestatud kõik aeg, mil on korraldatud meie tehnilist haridust. Hariduse andmine ühes keskkuses on majanduslikult odavam ja on sisult otstarbekohasem. Sellele tulemusele on tulnud uuemal ajal kõikjal mujal, seda on seni peetud silmas ka meil.

Üliõpilaste rahutused Varssavis

Üliõpilaste rahutused, mis algasid mõne aja eest ja mis kestavad edasi, on võtnud järjest tõsisema iseloomu. Mitte ainult 20.000 isikut akadeemilisest noorsoost, vaid hulk kõrvalseisjaid on haaratud kaasa sellest liikumisest. Selle liikumise peanõue on kõrge õppemaksu vähendamine, mis ulatub üle 200 krooni aastas, ja Kõrgemas Kaubanduskoolis isegi 450 kroonini. On veel mitmeid erinõudeid, kuid need oma iseloomult ei ole nii tähtsad. Rahutused said alguse läinud nädalal ülikoolis õppemaksu tasumisel, kus kaks leeri, maksjad ja mittemaksjad, sattusid tõsisemasse lõõngususse, mille tõttu rektor oli sunnitud ülikooli määrata ajaks sulgema. Laupäeval peale esimest loengut kuulutasid Poliitiliste Teaduste Kooli üliõpilased streigi välja, samadel põhjustel, millele järgnes loengute katkestamine Kõrgemas Kaubanduskoolis. Nüüd haaras liikumine juba suuremat hulka. Esmaspäeva hommikul kogunesid kõrgemate õppeasutuste üliõpilased poliitehnikumi hoonesse, et siin ühiselt seisukohta võtta. Koos võis olla umbes 5000 üliõpilast. Võeti vastu ühiselt otsused, et peab võimaldatama majandusli-

kult kehvematele poola noortele sissepääs kõrgematesse õppeasutustesse ja avatagu suletud õppeasutised. Enne ei lahkuta hoonest, kui nende nõudmised kinnitamist on leidnud. Selleks volitati vastavaid samme astuma „Vennastusabi“ juhte, kui poola akadeemilise noorsoo esindajaid. Huvitav on siinjuures ära märkida, et ühing „Vennastusabi“, mis leidub iga kõrgemä õppeasutise juures ja mille siht on üliõpilaste igakülgne avitamine, et selle ühingu eesotsas seisavad sama õppeasutuse õppejõud ja mõjukamad tegelased. Aktsiooni peakorraldajaks oli „Vennastusabi“ ning sellega näeme, et mitte ükski üliõpilased, vaid ka õppejõud sellest liikumisest osa võtsid. Okupeeriti poliitehnikumi peahoone kõik saalid ja ruumid ning moodustati oma juhatus. Juudid paluti lahkuda 15 min. jooksul. Üksused jaotati ruumide järele ära, nendest naisüliõpilastele eriruumid. Moodustati korrapidajad, seati sisse ambulants jne. Lahkuda lubati mõnel üksikul erilistel tungivatel põhjustel. Et aeg mitte igavaks ei läheks, selleks oli avatud raamatukogu ja lugemislaud. Raadio hoolitses päevauudiste, kontsertpa-

lade ja tantsumuusika eest. Mitmetes saalides oli näha bridžimängijaid ja maletajaid. Meeleolu oli kõigil suurepärase. Väljas oli politsei, arvult 200 ümber, piiranud igakülgelt poliitehnikumi hoonete maa-ala. Ka soomusauto ja veeprits seisis peasissekäigu ees. Rahvahulgad aeti kaugematele tänavatele. Kedagi hoonesse ei lastud. Õhtul teatab rektor üliõpilastele, et senati otsusega on õppetöö katkestatud ja palub kõiki lahkuda. Samuti on senat lubanud sügisest alates õppemaksu vähendada. Üliõpilased jäävad oma esitatud nõudmiste juurde ega lahkuda hoonest. Oõ veedetud rahulikult, magades laudadel, pinkidel ja maas. Ööseks oli seatud ümber maja seespool aeda valvepostid, kuna väljaspool oli politsei. Ka rektor ja senatiliikmed ei lahkunud hoonest. Hommikul kell 7 algas liikumine. Peeti hommikupalvus suures hallis ja lauldi noorte hümmi. Ütelugemisel tehti kindlaks, et hoones viibib 3570 mees- ja naisüliõpilast. Maja esiküljele oli üles pandud kolm suurt plakati: „3500 üliõpilast nälgivad“, „Leiba“ ja „3500 üliõpilast valdavad hoonet“. Hoone ligidusse kogunevad rahva-

hulgad. Üliõpilased valguvad aeda ja seisavad akendel. Politsei on kõvendanud oma ridasid. Omaksed, sõbrad ja võõrad hakkavad tooma toidupakkisid ja neid loopima üle aia, mis võetakse vastu suure juubeldusega. Väga palju neist kukub aga siia poole aeda ja politsei konfiskeerib nad kohe. Väga agarad paki kättetoimetamisel on koolipoisid. Ka trammiteenijad tunnevad üliõpilastele kaasa ja lasevad neid tasuta sõita poliitehnikumi hoone- test mööda ja pakkisid pilduda. Kui politsei okupeeris ka kõik trammikuksed, siis pilluti üle nende peade asju. Tuli ette mitu koomilist juhtumit ja politsei arreteeris paar liiga agarat pakiloopijat-üliõpilast. Öhtu eel ilmus hoone välisseintele kaks suurt plakatit „Täname Varssavit“, „Täname pakkide eest“. Linnas on politsei hädas demonstrantidega ning tekivad kokkupõrked, kus mõnigi saab politsei kumminuiast tabada ja satub kommissariaati. Öö möödub rahulikult, kuid suures ärevuses. Järgmisel hommikul on veel suuremad rahvahulgad väljas. Politsei ei lase kedagi hoonet ümbritsevatele tänavatele, ka on muudetud möödasõitvate trammide liinid. Siiski suudetakse edasi toimetada

Politehnikumi hoone 3570 poola üliõpilase valduses, ees politseivalvepostid.

hulk pakke. Kell 11 teatab rektor seesolijatele, et poole tunni jooksul peavad kõik lahkuma hoonest, muidu tungib politsei sisse. Ka annab ta kindla lubaduse õppemaksu vähendamiseks. Lahkutakse hoonest ja asutakse rongkäikudele. Ratsa- ja jalapolitsei saadab neid. Kõlavad hüüded „Täname Varssavit“, „Maksud vähendada“. Ehkki ei soovita, teki- vad mitmes kohtades raskemad kokkupõrked, kusjuures paarkümmend isikut toimetatakse haigemajja ja kümneid areteeritakse. Ka juhuslikud möödaminejad saavad hoole. Politsei aadressil sajab ränke sajatusi. Neljapäeval peetakse salajasi koosolekuid edaspidisteks sammu-

deks. Reedel korraldati jälle rongkäik, kokkupõrked ja areteerimised. Siinjuures tuleks märkida, et pahempoolsed parteid kasustavad seda olukorda ära ja suurendavad ärevust ja rahutust. Laupäeval kõneles haridusminister raadio kaudu tekkinud olukorrast ja lubas akadeemilisele noorsoole omalt poolt vastu tulla. Rektoriid teatasid õppeasutuste avamisest esmaspäeval, 16. märtsist alates. Kuid üliõpilaste meeleolu on niisugune, et vaevalt enne pühi saab korralikule töötamisele ja õppimisele asuda ja käesolev semester tuleb lugeda kadunuks. Varssavis, 14. III 36.

A.

Aatomijahtvatajad

ehk kuidas Eesti tehnikateadus omandas maailmakuulsuse

Kui Tallinna tekkis kunagi tehnikum, siis vähemalt talinlased ise olid temast kanges vaimustuses. Kui mitte just tema sisust ja olemusest, siis vähemalt sellest, et ta asus Tallinnas. Eriti vaimustatud olid veel need, kes teenisid tema olemasolust omale kenakesi kopikaid. Tartu oli siis tehnikumipoolse Tallinna perspektiivist üsna väike asjake, mis võis tekitada oma vanamoelisusega ainult heatahtlikke muigeid.

Üldse väga palju käsitati siis sealt kandist „Tallinna ja Tartu vahakordi“, mis kippus nakatama isegi noori teadusejüngreid.

Lood kujunesid aga viimati nii, et Tartu ülikooli juure asutati tehnikateaduskond ja Tallinna tehnikum kadus nagu iseenesest ära. Ei mäletata, et temast oleks olnud kellegi just väga suurt kahju. „Tallinna ja Tartu vahakorrad“ ses asjas

olid pühitud maa pealt ära nagu nõiaavitsaga kohe. Täielik kodurahu valitses ka noorte teadusjüngrite peres. Tulevased pastorid ja inseenid, advokaadid ja arhitektid, kee- lemehed ja keemikud, elektrikud ja matemaatikud — kõik avaldasid vastastikku üksteisele väga sügavat lugupidamist, nii et vana Alma Matergi muheles rõõmust ja heatujust.

Kõik kiitsid ja ülistasid seda kõrget võimu, kes oli leidnud tülikale asjale seesuguse hea ja lihtsa lahenduse. Alma Mater oli hiljuti pühitsenud oma 300-aastast sünnipäeva, ent kõik need pikad aastad ta oli elanud ilma tehnikata. Kõik tundsid rõõmu juba sellest, et 600-aasta juubeliga umbes ühel ajal Alma Mater võib pühitseda ka oma noorima oksakese, tehnikateaduskonna 300-aastast juubelit.

Kõik oleks läinud, nagu loodetud,

ent ühel ilusal päeval tuli tallinlastel jälle kange igatsus näha saada tehnilist haridust. Nad saatsid kohe kiirkulleri Tartu tehnikateaduskonna juure, et tulgu see Tallinna ja näidaku neile tehnilist haridust. Tulgu kas või terve ülikooliga.

Tehnikateaduskond küsis nõu vana Alma Materilt. See aga ütles range põhjamaise rahuga: „Juba 300 aastat olen mina seisnud paigal siin Taaramäe külje all ja ainult kord olen põgenenud viivuks suure sõja kära ja müra eest Pärnu varjupaika otsima. See hädasunnil ettevõetud rännak halvas minu tervist ja tegevust kauaks ajaks — seepärast ei taha mina ette võtta praegusel rahulikul ajal mingeid rännakuid ega soovita seda ka sulle, kalliss tehnikateaduskond, minu kõige noorem võsu.“

Kiirkuller aga ei jätnud oma missiooni. Ta sosistas tehnikateaduskonnale pikalt ja laialt muinasjutulistest arenemisvõimalusist Tallinnas.

Mida seal kõik olevat: Siin ta olevat lihtne oksake suure Alma Ma-

Stud. jur. Paul Tuuling †

In memoriam

Kodusaare kivisesse mulda kandsime puhkama teda, kes nii sageli viibinud meie ringis.

On jäänud taas tühjaks üks koht meie kõrval — koht, kus sammusid Sina, Paul, meiega, jagades õnne- ja murehetki. Sa rühkisid edasi ühiste sihtide poole, hoolimata ähvardavast tõvest, mis Sind sundis isegi ajutiselt lahkuma oma tööst ja sõpradest. Ent Sa tulid jälle tagasi — Sa elasid alati meiega, ka haigus ei suutnud Sind eemal hoida.

Ja äsja Sa lahkusid, huulil sõbralik naeratus, lubades tulla pea tagasi — tööle.

Kuid Sa ei tulnud enam. Su sihid jäid saavutamata — Sulle ei olnud see määratud nii.

Ent meie keskest Sa ei ole veel

kunagi lahkunud, Paul. Ja Sa rändad ka praegu veel edasi

ühes meiega, ja mälestustes Sa elad ja töötad meie ühises peres nagu kunagi möödunud tundidel.

Sa andsid meile nii palju, kui Sa iganes suutsid — Sa jätsid meile oma sõpruse.

Ja see sõprus toob meid kokku ka üle külma kalmukünka kaugel Saaremaa paeses pinnas, sest ta ei häabu iial põhjalaste südameis.

Paul Tuuling sündis 18. mail 1908. aastal Saaremaal, õppis Saaremaa Ühigümnaasiumis, mille lõpetas 1928. a. kevadel. Sama aasta sügisel astus Tartu Ülikooli arstiteaduskonda. Tervislikel põhjustel oli sunnitud elama Saaremaal, mille tõttu siirdus õpinguid jätkama õigusteaduskonnas. Kuulus EÜS Põhjala liikmeskonda. Suri 29. veebruaril 1936. a.

Kuno Kõrge.

teri küljes — seal aga paigutatavat teda iseseisva iluasjana toredasse kohta. Seda au ja ilu, mis talle siis kõik osaks saavat. Siis pööras tehnikateaduskond oma silmad jälle küsivalt vana Alma Materi poole. See aga kutsus kokku kõik omad teaduskonnad ja kõneles neile, et vaadake kallid teaduskonnad, mina olen viinapuu ja teie viinapuu oksad, kui teie jääte minu sisse ja mina teie sisse, ainult siis võite teie kasvada ja kanda head vilja. Kui te aga rebite end minu küljest lahti, siis närtsite ja kuivate teie varsti. Ja sina tehnikateaduskond, minu kõige noorem võsu, kuigi sind paigutatakse seal muinasjutulistest arenemisoludes kenasse kristallvaasi, otsapidi selge vee sisse, siiski ei ole su iga seal pikk ega sa ei kanna seal iluoksakesena mingit vilja. Sa võid teha seal ainult lühikeseks ajaks rahvale silmarõõmu nende pidupäe-

vadel — kuid sinu ülesanded ja eesmärgid pole rahva rõõmustamine, vaid hoopis tõsisemad.

Nende elutarkade sõnade juures ei kahelnud keegi, ka tehnikateaduskond võttis asja südamesse ja ei tahtnud enam mingi hinna eest saada tõsiste eluülesannete asemel härrasrahva vaasililleks.

Aga ka härrasrahvaste peres ajas teadus lopsakaid õisi. Tekkis akadeemikuid, kes muutsid hariliku vorstivormiga veel harilikuma õhu selgeks heeliumiks. Leiutati kiiri, mis muutsid terve koorma vanu kilukarpe 3 sekundi jooksul puhtaks kullaks või platinaks. Konstrueeriti masinaid, mis purustasid molekule ja ehitati veskeid, mis jahvatasid aatomeid nii peeneks nagu keegi aga soovis.

Selles teaduskeskuses tuldi siis ka otsusele, et vana Alma Mater seal Tartu linnas endisel Liivimaal,

tuleb lahutada algosadeks. Iga teaduskond olgu iseseisev ja isekohas. Tehnikateaduskonda on ihanud ammu Tallinn — selle peab ta kohe saama. Seal läks siis aatomijahvatajaist ning molekulide purustajaist koosnev komisjon kohale ja paari kolme tunnise nokitsemise järele oli tehnikateaduskond juba Alma Materist eraldatud. Molekulipurustajad ja aatomitejahvatajad sõitsid suure rõõmuga koju tagasi, et saata sealte grusad, lamavoid ja tavarnavagunid Taaralinnu noosi järele. Nii sai Tallinn oma ideaali tervelt tagasi.

Ja suur rõõm täitis Eestimaad ühes Hiiu- ja Saaremaaga, ning terve teadusemaailm laskis oma vaimulipud poolde vardasse, et pühitseda kaasa aatomijahvatajate sooritatud teaduslikke suursaavutisi.

Civetta.

„REGINA”

Eau de Cologne • Lõhnaõli
Puuder • Kreemid • Küünelakk
on kõrge kvaliteediga!

A-S.

Prov. J. LILL

TARTU

XV Edustuse valimistulemused

Tartu Üliõpilaskonna 15. Edustuse valimised toimusid 14., 15. ja 16. märtsil. Valimistest osavõtt oli võrdlemisi loid, kuna 3784 hääleõiguslikust üliõpilasest käis valimiskasti juures kolmel päeval 2365 üliõpilast, ehk 63 prots. hääleõiguslikudest. 14. Edustuse valimistest osavõtt oli 72 prots. hääleõiguslikudest. Vastavalt hääletajate arvule kujunes valimisjagajaks 78 (82 eelmisel aastal). Hääletusnimekirju oli valimistel 14, eelmise edustuse valimiste 18 nimekirja vastu. Häälte jääkide arvestamise ühinemisest tea-

tasid nimekirjad nr. 1, 4 ja 5 — Saksa üliõpilaste rühma, Vene ja ühendatud Vene üliõpilaste kandidaatide nimekiri, nimekirjad nr. 10, 11, 12, 13, 14, 15 ja nr. 3 — Üliõpilasseltside rühma nimekirjad ja organiseerumatud üliõpilased. Eel- loetletud nimekirjad ühinesid omakorda veel jääkide liitmiseks nimekirja nr. 6-ga — EÜS Põhjala nimekirjaga.

Valimiste tulemusel Üliõpilaskonna 15. Edustuse isiklik koosseis kujuneb järgnevalt:

Nimekiri nr. 1 (sakslased) — B. Lieberg ja V. Vassiljev.

Nimekiri nr. 2. (Filiae Patriae) — H. Gross ja A. Eliaser.

Nimekiri nr. 3. (org.-matud) — E. Keerd ja H. Suursööt.

Nimekiri nr. 4. (venelased — V. Konjajev.

Nimekiri nr. 5. (venelased) — N. Gedrinski.

Nimekiri nr. 6. (Põhjala) — M. Haavisto.

Nimekiri nr. 7. (korporatsioonid) — C. Päril (Vironia), J. Schepka (Frat. Estica), E. Jürgenson (Sakala), A. Teki (Ügala), A. Arro (Rotalia), J. Kiisel (Frat. Livienisis), A. Eenmaa (Revelia), I. Laurman (Indla), A. Luutsalu (Frat. Tartuensisis), H. Põltsama (Lembela) ja K. Kokk (Amicitia).

Nimekiri nr. 8. (juudid) — Schaitov.

Nimekiri nr. 10. (Concordia) — L. Roots.

Nimekiri nr. 11. (E. Ü. S. ja Ilmatar) A. Kink, J. Mägi ja T. Maim.

Nimekiri nr. 12. (Liivika) — V. Niilus.

Nimekiri nr. 13. (E. N. Ü. S.) — M. Piile ja H. Petti-Valgerist.

Nimekiri nr. 14. (Veljesto ja Ühendus) — H. Mark.

Nimekiri nr. 15. (Raimla) — R. Mäekala.

¹⁾ Klambrites vastavad andmed 14. edustuse valimistest.

²⁾ Esines 14. edustuse valimistel ilma naiskorp. Amicitia, kes esines iseseisvalt ja korp Tehnolata, mille ei olnud siis Tartus.

³⁾ 14. Edustuse valimistel Ühendus esines demokraatlikkude üliõpilaste rühma nime all erinimekirjaga, saades 41 häält.

Valimiste arvulised tulemused

Nr.	Kandidaatide nimekirja Nimi	Sai valimistel hääli	kohti
1.	Saksa Üliõpilaste rühm	159 (213) ¹⁾	2 (3)
2.	Eesti Naiskorporats. Filiae Patriae	157 (121)	2 (1)
3.	Organiseerimata üliõpilaste nimekiri	135 (111)	2 (1)
4.	Vene nimekiri	113 (93)	1 (1)
5.	Ühendatud Vene Üliõpilaste nimekiri	48 (98)	1 (1)
6.	E. Ü. S. Põhjala	91 (135)	1 (2)
7.	Eesti korporatsioonide Rühm	852 (742) ²⁾	11 (9)
8.	Juudi soost üliõpilaste ühine nimekiri	75 (74)	1 (1)
10.	Üliõpilasseltside rühm (Concordia)	58 (68)	1 (1)
11.	Üliõpilasseltside rühm (E. Ü. S. ja Ilmatar)	257 (309)	3 (4)
12.	Üliõpilasseltside rühm (Liivika)	86 (87)	1 (1)
13.	Üliõpilasseltside rühm (E. N. Ü. S.)	149 (141)	2 (2)
14.	Üliõpilasseltside rühm (Veljesto ja Ühendus)	72 (96) ³⁾	1 (1)
15.	Üliõpilasseltside rühm (Raimla)	85 (62)	1 (1)

Naiskorporantide võistlusmatk Riiga

Võideti võrkpallis ja kaotati korvpallis

Läti naiskorporatsioonide liidu kutsel viibisid võistlusretkel Riias 23. ja 24. veebruaril korp! Indla ja korp! Filiae Patriae ühendatud käsipallinaiskonnad. Üldse peeti neli mängu: kaks võrkpallis ja kaks korvpallis, millest võideti võrkpalli mängud ja kaotati korvpallis. Võistlusmatkast võtsid osa: ksv! ksv! E. Mälivere, A. Tomingas, H. Tomingas, E. Soosaar, L.

Weckram — Indlast ja N. Rattasepp, A. Laanekõrb, D. Priideman, H. Israel, L. Vahtra — Filiae Patriaest.

Ühendatud naiskonna esindajaks oli ksv! H. Tomingas — Indlast, kes meie lehe kaastöölisele kirjeldas elavates värvides nii võistluste käiku Riias kui ka muljeid külaskäigust naaberrahva üliõpilasorganisatsioonidele.

Võistluste esimene päev.

Võistlused toimusid kahel päeval. Pühapäevases võistluskavas oli nähtud ette kohtumine võrk- ja korvpallis Riia naiskorporatsioonide koon- disega. Enne mängude algust ütles tervitusi Läti esindaja J a n s o n s, andes üle suure karbi šokolaadi. Eesti võistlejate nimel vastas ksv! H. T o m i n g a s, andes naaberrahva naiskorporatsioonide sportlasperele raamatuaastat tähistava mälestus- esemena nahkköites „Kalevipoja“.

Läti ja Eesti naiskorporatsioonide käsipallinaiskonnad.

Järgmisena toimus korvpallivõistlus. Võistluste raskuspunkti olid eestlased asetanud võrkpalliile, et mingil tingimusel kaotada lätlastele võrkpallis. Selge oli aga juba Tartust Riia poole teele asudes, et Eesti naiskorporatsioonid ei suuda korvpallis vastu panna lätlastele võrdset naiskonda, ning et kaotusega tuleb leppida. Harjumata võõra saaliga ja korvidega ning esmakordses koosseisus varumängijateta võisteldes kujunes mäng alginuteil lätlaste pallikäsituse triumfiks. Eestlasile esimene poolaeg kulus kohanemiseks lätlaste mängutaktikaga kui ka omavahelise kokkumängu sobitamiseks. Poolajale mindi ülekaaluka korvide vahega — 29:9. Järgmisel poolajal näitasid eestlased võrreldes eelmise poolajaga suhteliselt paremat mängu. Kogu mäng lõppes — 45:15 lätlaste eduks. Lätlaste parimad korvikütid olid õed G a i l i t i s'ed.

Võistluste teine päev.

Järgmisel päeval oli eestlasile vastaseks Riia üliõpilaskonna esindusnaiskond. Lätlastel oli kindel lootus revanšeerida eelmise päeva kaotust võrkpallis, ning kindel soov — kord võita eestlasi ka võrkpallis. Juba kohalike ajaleht kirjutab, et lätlased lähevad välja seekord kindlasti võidulootustega, kuna mängu on toodud kaks paremat mängijat. Figureeris Eltermanis'i nimi, kes eelmisel päeval võistlusist osa ei võtnud. Läti võistlejad ise arvasid, et võit tuleb neile kolme geimiga. Lätlaste tugevdatud naiskond ei kohutanud palju meie võistlejaid. Juba see teadmine, et korvpallis niikuinii tuleb võtta vastu kaotus, siis vähemalt kahe võiduga võrkpallis peame koju sõitma — innustas eestlasi võidule.

Mäng kujuneb palju tasavägisemaks kui eelmisel päeval. See ilmneb just esimesel geimil. Seisul 13:12 olid veel lätlased ees, siis aga võtavad eestlased ette 14:13, lätlased viigistavad, eestlased lõpetavad geimi 16:14. Juba esimesel geimil ilmnes, et lätlaste parim — Eltermanis, ei olnudki nii kardetav kui arvati, kuna ta tugevad surumised sattusid enamasti võrku. Teine geim algab tugeva ülekaaluga lätlastelt, saavutades juba 5:0, millise seisuga võtavad eestlased „time-outi“. Kõik punktid lätlastele tulid tugevatest vasakukäe servidest, mida eestlased ei suutnud pareerida. Mäng jätkub ning punkt langeb jällegi lätlastele eduks — 6:0. Selle päale koguvad end eestlased, mäng „klapib“ haruldaselt, päästetakse palle, mis näivad juba kadunud olevat — ning punkt punkti järele võtavad eestlased järele, jõutakse ette seisuni — 12:6. Lätlased saavutavad veel ühe punkti ning tugeva spurdiga lõpetab Eesti geimi — 15:7, saavutades seega võidu — 2:0. Kogu mängu kestel ilmnos eestlaste paremus platsmängus kui ka surumises. Lätlaste parim suruja oli M a r t i n s o n s, eestlastel — S o o s a a r ja I s r a e l.

Mõneminutilise vaheajale järgnes korvpallivõistlus, milles vastaseks oli jällegi ülikooli koondusnaiskond. Eestlastel oli endine koosseis. Vaatamata eestlaste treenimata koosseisule, kujunesid mängu alginutid üllatuslikeks. Eesti juhtis esimesel veerandil — 6:2 täiesti teenitult. Lätlaste juhtimapaäsemist takistas eestlaste mängu sobivus ning eriti asjaolu, et lätlaste korvikütid — Eltermanis ja G a i l i t i s olid tugevasti kaetud, nii et neil alginuteil pääleviske võimalused puudusid. Eestlaste alginutite

ilus kombinatsioonimäng tuleb ohveriks lätlaste tempole ning teisel veerandil algas lätlastelt korvidesadu, mis poolajaks kujunes vahekorras — 19:8 lätlaste eduks. Teisel poolajal, uute mängijatega asendatud lätlaste koosseis lõpetab kogu mängu — 40:13. Lätlaste parimad korviveset olid Eltermanis ja G a i l i t i s. Eestlastel hääd kaitsemängu näitas A. T o m i n g a s. Vahekohtunik oli väga korrektne. Korvpalli mängiti esmakordselt uute olümpiamääruste järgi, mille põhjal ei ole lubatud võtta „time-outi“, ning ühte mängijat võib ainult ükskord välja vahetada.

MULJEID RIIAST.

Kogu võistlusretkest on eestlasile jäänud ilusamad mälestused. Võistlusretk ei taotlenud mitte ainult puht sportlikke sihte, vaid siin püüdisid naiskorporatsioonid kaasa aidata naaberrahva tundmaõppimisele ning sõprussuhete tihendamisele mõlema maa üliõpilaskonna vahel. Seda ilmet kandis juba eestlaste paigutamine perekondadesse ning samuti hommik-õhtueineid ja lõunad naiskorporatsioonide ruumes, mis võimaldas tutvuda nende organisatsioonidega, ühtlasi heita pilku ka nende sisse. Vastuvõtt perekondades ja naiskonnentides oli lahke ning südamlük. Üldse viibiti einetel korp!! Daugoviettes, Dzinthras, Immerias ja külastati korp! Gundegat. Need on neli vanemat Riia naiskorporatsiooni.

Vaba aega kasutati veel Riia linnaga tutvumiseks, kusjuures avanes võimalus külastada Taani kunstinäituse avamist Läti muuseumis. Tutvuti ka äsjavalminud moodsastiililise ülikooli aulaga.

Esmaspäeval — Eesti Vabariigi aastapäeval — oli Riia lipuehtes. Läti lipu kõrval lehvis Eesti sinimust-valge trikoloor. Samal päeval oli korraldatud Eesti saatkonnas vastuvõtt Eesti kolooniale Riias, millest paluti osa võtta ka eesti naiskorporatsioonide esindajail. Vastuvõttust jäid kõigile kõige paremad muljed, tutvuti ja juteldi inimestega, kes mitu aastat olid olnud kodumaast eemal.

Õhtul kell 8 toimus piduMk aktus Mustapeade klubi ruumes, millest paluti osa võtta nii eestlasist võistlejad kui ka nende lätlastest saatjad. Ja võimalast siirduti otse aktusele. Oli ülev tunne viibida võõras linnas äkki nii paljude kodumaalaste hulgas, see andis kogu Riias olemisele erilise kodususe ilme.

Aktusel mindi kohe jaama, kuhu saatma oli tulnud hulk uusi sõpru. Täna veel kord sooja vastuvõtu eest ja „Aeg kaob kiirelt...“ kõlades öeldi hüvasti ning peatse jälle nägemiseni Tartus.

Mujalt veergudelt

Eesti ajakirjanduses jätkuvalt sõnavõetud hõimuliikumise küsimuste üle. 18. veebruaril „Päevalehes“ artiklis „Hõimuliikumise edaspidised väljavatted“, leiab Eerik Suurväli, et

„8. detsembri sündmused on saanud nagu piiripostiks hõimutegevuses jätkuvalt teel. Mitte ainult selle pärast, et Soomest meile veeti relvi ja et Soome pinnal teostus sõjariistus mässukatse ettevalmistusi Eesti põhiseadusliku riigikorra vastu, vaid hõimutegevuse seisukohalt ka põhjusel, et mainitud kavatsusisid oli segatud hõimuliikumise alal tegelevaid isikuid Soomes.

Mainitud faktid on väga sügavasti riivanud iga eesti kodaniku rahvus- ning riiklustunnet ja seepärast on üldiselt kaldutud arvamusele, et seniselt-sõbralik koostöö on võimalik ainult siis, kui kummagi maa hõimuarorganisatsioonid ja -tegelased edaspidi tingimusteta respektiivad vennasrahva iseseisvat elukorraldust.“

Selgitanud lähemalt AKS-i Suur-Soome ideed ning leides, et see on utopiline ning mõte, milles soomlased meie osa Suur-Soome idee teostamise käigus üldse pole kaalunud, konstateerib E. S.

„Meie teadlikumad hõimutegelased on omavahel ammugi arutanud mainitud hädaohuõimalust Suur-Soome mõtte kandjate järjest intensiivsemaks muutuvais abinõude otsimise keerdkäikudes Eestile. Soomlased on, nagu tähendatud, jätnud siin vastuse andmata. Küll aga on nad, AKS-i ringkonnad peamiselt, rääkinud teatud liidulepingu-taolisest tuleviku Soome-Eestist, kes peale kultuurse koostöö tingimata ühiselt peavad töötama ka riigikaitse- ja majanduslikes küsimusis. Peale kõige muu peaks nende arvates edaspidi, kaugemas tulevikus, avanema võimalusi, et Soomel ja Eestil oleks ühine parlamentki.“

ja leiab, et

„Jättes kõrvale seesuguste, praegusel hetkel utopiana tunduvate mõlgutuste kohta arvamuste avaldamised, peame mainima, ja täie rõhuga, et meie vajame kord otsustavalt selgust soome ringkondade poolt üritatud Suur-Soome idee rakendamiseks väliste abi-otsimistega ühenduses antavate lubaduste kohta, mis seni teada olevate andmete põhjal võib küll tuua tõsise lahkkäigu kahe hõimu vahele. Sest meie rah-

va traditsioonist, ajaloost ja kogemustest põlvnevad pärimused soome radikaal-rahvuslaste keskeuroopalise sõbra ja liitlase kohta on seesugused, mis meid vaistlikult sunnivad olema äärmiselt ettevaatlikud.

Lõpuks kirjutatakse artiklis:

„Ajakirjanduses on avaldatud imestust, et meie hõimuliikumisega tegelevad orgid on jäänud endiselt rahulikuks ja pole üldse reageerinud 8. detsembri sündmuste puhul. Teiste hulgas on heidetud ette meie üliõpilastele, et need on lasknud endale soomepoolseid õpetusi jagada jne., mis tunnistavat meie üliõpilaste poliitilisest küpsematusest jne. — kuid siin on küll eksitud. Kes lähemalt tunnevad Tartu olusid, need teavad, et peale 8. detsembri sündmuse on olnud väga elavalt kõne all ka hõimuliikumise küsimused. Asjaolud lubavad praegusel hetkel küllaltki järelemõtlikult ja kaalutult võtta seisukohta mainitud küsimuseski, kui seks on saanud täieline selgus ja on teada sündmuse täieline areng. Eestipoolsed hõimutegelased ja -orgid on ikka pidanud hõimuaadet kõrgemaks päeva- ja üldpoliitilist küsimusist (muidugi vastavas ühenduses), mitte kunagi aga hõlmanud teda oma rahvuslike ja poliitiliste veendumuste ühtlustatud mõtte laadile. Soome poolt on IKL-i ringkonnad talitanud teisiti, ja see on viinud otskohe lahkarvamiste ning konfliktideni.

Edasi on selge, et hõimutöö Soome-Eesti vahel on siiski alles üsna noor. Selle aate edasise jätkumise ja arendamise edukus sõltub veel täiesti väiksemate rühmituste, eestvedajate, pioneeride aktiivsusest ja nende üksuste (resp. isikute) sobivusest, üksteisemõistmisest ning usaldatavusest kummagi hõimu maa-des. Eesti seisukohalt jäävad endiselt neiks eestvedajaiks üliõpilasorgid. Kui vahekorid Soome ja Eesti üliõpilasorgide vahel peaks minema rikki, siis tähendab see meie poolt seda, et eesti intelligents hõimuaate teenimisest jääb eemale. Sest meie haritlased (akad.) on suure enamuse sees kogu oma eluaja üliõpilasorgidega seotud ja paljudes küsimusis on orgil, niihästi vilistlasil kui kaasvõitlejal, ühine seisukoht. Üks selliseid küsimusi on ka hõimutöö-küsimus.

Selles mõttes on hõimuliikumise seisukohalt meie hõimutegevusega tegelevad orgid ja isikud kõigiti talitanud õieti, et pole rutatud ülepeakaela otsuste tegemisega. See aga ei tähenda seda, et meie vastavad rühmitused ja isikud pole ak-

tiivselt jälginud ning ette valmistanud peatselt revideerimisele võtma täies ulatuses hõimutegevuse edaspidiste võimaluste aluseid kõigile tuntud muutunud olusuteis.“

Sama autor kirjutab ka 28. veebruari „Postimehes“ juhtkirja kohal „Hõimutöö ja üliõpilased“ üldjoontes samu mõtteid märkides veel, et

„Akadeemilised ringkonnad, kes hõimuliikumisele ikka tegelikult seisnud õieti lähedal, on seepärast nüüdki, peale 8. dets. sündmuste rahulikuks jäänud vaid väliselt, et mitte ilmaaegset kõmu sünnitada ja teha otsuseid ning võtta seisukohti, milles poleks arvestatud kõigi tarvilikkude eeldustega. Mitte aga pole viivitatud, nagu arvatakse, mingi ideoloogia selgusetuse, meelekindluse ja otsustusvõime puudulikkuse tõttu. Pealegi ollakse täiesti kindel teadmisel, et edaspidiselgi hõimudevahelisel koostööl on määrav sõna öelda just neil enesel. Sest on ilmne, et hõimuliikumine veel õieti kaua oma peatoe, eestipoolselt vähemalt, leiab ikka üliõpilasorgidelt. (M. sõrend., „Ülpl.“ toim.)“

Samas „Postimehe“ juhtkirjas püütakse ka vastata osa ajakirjanduse rünnakule vaidluste puhul üliõpilaste poliitilise arusaamise kohta. Toodud etteheidete kohta öeldakse kirjutises:

„See on tekitanud Tartu üliõpilaste seas pahameelt ja muigeid. Sest kes vähegi jälginud sealseid meeleolusid, teab, et meie üliõpilaste enamusel mitmeski poliitilise loomuga küsimuses on selgemad arusaamised, kui mõnel poliitilisele elule ametialalisel lähedalseisjal. Vapside omaaegse võimutsemise haripunkti eel olid need, kes julgesid 1934. a. 24. veebruaril sõita poliitiliselt kiiresti uimastatud rahva keslele kõnelema — ja vapside vastu — meie üliõpilased. Meie kõnelema muidugi üliõpilaste enamusest, mitte aga neist üksikuist, kes koos oma vanema põlve „habeme rasvasse“ torkamise „ideoloogiliste“ pürgijatega häbi tegid ja töid kogu meie akadeemilisele generatsioonile ka sel ajal. Kui soome esind. ühe meie üliõpilasorgi pidulikult aktusel tulid „selgitustööd“ tegema, vilistati ja trambiti sõnavõtjale ning kogu esindus anti rahulikult teiste peremeeste kätte, kes nad ka kiiremas korras üle lahe tagasi saatis. Ka praeguste meie

sisepoliitiliste ürituste kohta on meie üliõpilaskorraldajate kui ka üksiküliõpilastele välgel selgus seisukohad.

Sellepärast on täiesti ülekohtune öelda, et meie üliõpilastel (resp. üliõpilaskorraldajatel) puudub poliitiline ideoloogia ja programm. Meie võime täiesti kindlalt väita, et eesti üliõpilased ka poliitilis-ühiskondl. küsimuste sarjas on püsinud seni täiesti oma ilmavaatelse seisukoha kaitsmisel, hoolimata kas sel teel „habe rasvasse“ saab või mitte. Juba haljale oksale jõudnud ja mugavustega hellitatud üks osa meie vanema generatsiooni haritlastist on seepärast oma meelehimu tunnetamise õuduse põhjuseks pidanud eesti üliõpilaskorralduse. Nende arvates peaks tingimata tõe-otsimisteks süüdatud tungal põlema suure tahmaga! Sest nendele meeldib seal tahmas sõrda. —“

Vaidluskorras ilmus 3. märtsil „Vaba Maas“ endise edustuse liikme A. Vaigo pikem kirjutis „Üliõpilaskorralduse edustus vajab reformi“. Kirjutaja leiab, et meie „Üliõpilaskorralduse kõrgema korralduse astme organite“ — edustuse, juhatuse ja eritoimkondade põhjalustes, mis „fikseeritud Tartu üliõpilaskorralduse organisatsioonide esimeste sammude astumisel“, olevat palju puudusi. Kõigepealt märgitakse ära puudusi edustuse valimiskorralduses. Kuid —

„Reform ei peaks piirduma vaid edustuse valimisviisi ahtakese korrigeerimisega. Akadeemilise pere omahalduse senine korraldus vajaks reviderimist tõsisemalt. Need veendid, mis siin olid sobivad poolteist aastakümnet tagasi ultrademokraatiliselt ajastul, pole enam tingimusteta aktsepteeritavad. Peaks olema selge, et senine iga-aastane edustuse valimise lahvastamine osutub tühja tuule tallamiseks. Juba aastaid pole selline parlamentariimiteeriv valimispidu toonud edustuse isiklikku koosseisu muudatusi. Tartu üliõpilaskorraldus oma kindlalt väljakujunenud organisatsioonidega, kes püstitavad ka valimisteks nimekirjad, on pea igal aastal saanud sama esinduse. Muudatused pole olulised. Kõige selle tõttu on tarbetu igal kevadsemestril korraldada aeganõudvaid valimisi, külvata üliõpilaskorraldusele üle shablooniliste loo-
sungitega ja võistelda valimisprogrammide fraaside ridastamises.“

Reorganisatsiooni teostades tuleksid uues korralduses tõsta kilbile organisatsioonid — just need ühikud, kes seni tõeliselt kannud üliõpilaskorralduse kohustusi. Vaid nende

esindajate õlgadele tuleks asetada üliõpilaskorralduse ülesannete täitmine. Tarbekorraldajate ju säilitada ka organiseerimatu esinduse. Sellise komplekteerimismooduse juures jääks ära iga-aastane valimiskampaania ning küsimuse raskus kanduks organisatsioonidesse, kus valitakse esindajad. Millises ulatuses ühele või teisele üliõpilaskorraldusele anda kaasaraakimise õigus üliõpilaskorralduse keskorganeis, ka sellega küsimuse lahendamise ei osutu gordiuse sõlmeks. Selleks tuleb eelkõige võtta hoolsale vaagimisele üliõpilaskorralduse ülesanded, määritleda organite optimaalsed koosseisud (tuleks senist liigselt paisutatud organisatsiooni kärpida), nende põhjal fikseerida edustuse koostis ja see jagada organisatsioonide vahel.“

Sootu uusi mõtteid mõlgutab endine edustuse liige üliõpilaskorraldajate organite koostamise küsimuses mitte häbenedes isegi soovitamast, et näiteks üliõpilaskorralduse esimees võiks olla õppejõududest, nagu üliõpilased ise ei suudaks või ei oskaks oma asju korraldada. A. Vaigo arvab, et

„Peaks alluma tugevale revisjonile ka senine üliõpilaskorraldajate organite kreerimisviis pärast valimiste kinnitamist. Vist mäletab nii mõnigi neid riigikoguaegseid valituse moodustamist meenutavaid kauplemisi, rühmitamisi ja deklareerimisi, millistega sisustati lähemas minevikus parimaid eksamite-eelseid kevadpäevi. Eriti kujukalt meenub see kevadsemestril 1934, kus veedetud selleks isegi paar-kolm pikka ööd.“

Teid muudatuse läbiviimiseks peaks olema mitmeid. Ühena võiks mainida organite — vähemalt üliõpilaskorralduse esimehe — nimetamisinstiituudi loomist. Selleks võiks kujuneda mingi erapooletu instants (nt. ülikooli valitsus), kes nimetaks organi näiteks edustuse poolt püstitatud kandidaatide hulgast. Sealjuures võiks tulla kaalumisele ka üliõpilaskorralduse esimehe valik ülikooli õppejõudude või vilistlaste hulgast.“

Oma kirjutise lõpuks A. Vaigo jagab oma osa üliõpilaskorralduse majandusala korraldusele ja kindlalt „üliõpilaskorraldajate kirjalikult tegevusele“. Mitte väga asjalikkude andmetega ja viipamistega tahetakse nagu näidata, et asjad oleksid päris korralduse ära, mida aga tegelikult muidugi ei ole.

Intelligenttöötute arv kasvab

Ülevaade haritlaste tööpuudusest maailmas

Haritlaste tööpuudusest maailmas kirjutab 11. veebr. „Uus Eesti“ kasustades Rahvusvahelise Tööstööbüroo sellekohaseid kokkuvõtteid.

„Vaadatuna maailma majandusliku olukorra paranemisele ja seoses sellega töötute üldarvu vähenemisele, võib märgata ometi suurenenemist intelligenttöötute, — eriti kõrgema haridusega töötute arvu. Seda kinnitavad paljude maade memorandumid, mis esitatud rahvusvahelisele tööstööbüroole Genfis. Andmeist selgub, et intelligenttöötute arv on küllalt tähelepanuvääriv ka neis maades, kus märgatav on üldine majanduslik tõus ja kus peagu täiesti on kadunud töötud-lihttöölised.“

Rahvusvahelise tööstööbüroo kokkuvõtteist üksikute maade kohta nähtub, et näiteks Soomes lihttöölise-töötute arv viimase paari aasta kestel ei ületanud 10—12.000, kuna samal ajal intelligenttöötute arv ulatus 5000-ni.

Samast olukorda märgitakse Lätis, — kus lihttöötute üldarv ulatus samuti ainult 10—12.000-ni, kuna intelligenttöötute oli mitmeid tuhandeid. Võrdlemisi suurele arvule neist võimaldus saada küll ajutist teenistust riigiasutistes, kes korraldasid ajutisi töid intelligenttöötutele.

Poolas oli läinud aastal keskmine töötute arv 570.000 — millisest arvust langes intelligenttöötute arvele 170.000. Šveitsis oli töötute üle 6000 inseneri, tehniku, keemiku, arhitekti jne., — kusjuures neil aladel töötajate üldarv ei tõusnud üle 20.000. Järelikult: oli töötute neil aladel peagu iga kolmas inimene.

Intelligenttöötute arvu kasvu põhjendatakse enamuses suure tööjõu juurekasvuga neil aladel. Seda tõendab ka õppijate arvu kasv tehnilistes õppeasutustes ja ülikoolides. Jällegi kõnelevad andmed, et kõrgemais õppeasutustes õppijate arv on 1913. aastast kuni 1933. aastani enam kui kolmekordistunud. Võttes arvesse rahva üldarvu ja üliõpilaste arvu muutusi, näeme, et üliõpilaste arv suhteliselt rahva arvuga on kolmekordistunud näiteks Rumeenias, kuna Põhja-Ameerika Ühendriikides, Hollandis, Ungaris, Šveitsis ja Kreekas on see arv kasvanud kahekordselt.

Seoses sellega ilmnevad nähted, nagu seda näitena mainida võib Ameerika Ühendriikide kohta, kus 1932. aastal vabanes 3000 arsti

kohta — ent samal ajal lõpetas ülikooli 5000 noort arsti.

Haritlaskonna üleproduktatsioon on võrdlemisi teravalt päevakorras ka Saksamaal, kus üliõpilaste arv võrreldes rahvaarvuga samuti näitab küllalt suurt kasvu.

Peab mainima, et vähemarenenud maades kõrgemais õppeasutistes õppijate arv näitab palju suuremat kasvu kui vanades kultuur- ja töösusmaades.

Nii näiteks tuli 1913. aastal Rumeenias iga 1476 elaniku kohta, Kreekas iga 1471, Ungaris — 1031, Saksamaal aga iga 861 elaniku kohta üks üliõpilane.

1933. aastal oli üldine pilt aga hoopis teine. Rumeenias tuli üks üliõpilane juba iga 400, Kreekas iga 774, Ungaris 546 ja Saksamaal iga 506 elaniku kohta. Selletõttu majanduslikult vähemarenenud maad, kes varemalt suuremal hulgal kasutasid välismaisi spetsialiste ja haritud jõude, loobusid nende tööjõu kasutamise eest, asendades neid oma-ama spetsialistidega. Aga veel enam — alaline kõrgema haridusega tööjõu juurekasv sundis vähemarenenud riikide majandusjuhte leidma koguni uusi töövõimalusi neile. Et see kõik mõju avaldamata ei jätnud kõrgekultuuriga maade haritud tööjõu olukorrale, on päris arusaadav.

Aga ka neis, enamuses vähemates agraarriikides, kus viimasel ajal on märgata suurt tööstuslikku tõusu ja koos sellega teatud tendentsi majanduslikuks autarkiaks, ei ole uudeki töövõimalused suutnud rahuldada järjest kasvava kõrgema haridusega isikute väge.

Rahvusvaheline tööbüroo, kes kogu aeg on jälginud haritud tööjõu töösaamise tingimusi ja võimalusi, on kõigi eeltooduga arvestades teinud järelduse, et ka pärast ülemaailmlise majanduskriisi lõppu töötute haritlaste arv mõnelgi alal ei kao. (M. sõrend., „Üpl.“ toim.). Sama küsimust lahendavad ka riigid ise, asudes otsima uusi teid ja abinõusid uute töövõimaluste loomiseks.

Kahjuks puuduvad otsesed andmed haritud tööjõudude tööpuuduse kohta meil, kuid ei ole ka põhjust arvata, et meil haritlaste seas tööpuudust ei tunda. Üldiselt peaksid aga ka meil maksivad olema järeldused, mida Rahvusvahelise Tööbüroo poolt on tehtud vähemates agraarriikides valitseva olukorra kohta üldiselt.

Näitus „Raamat ja naine“

Moodsas ühiskonnas ei ole rahva iseseisev kultuuriline areng mõeldav ilma iseseisva, vaimliselt kõrgele tasemele tõusnud naiseta.

Marta Sillaots.

Raamatuaasta puhul korraldasid Tartu Naisorganisatsioonid „Raamat ja naine“ näituse. Mõte oli välja läinud Akadeemiliste Naiste Ühingult. Esmalt korraldati näitus Tallinnas (14. det. 1935) siis Tartus (23. veebr. — 1. märts). Tartus korraldatud näitus tõmbas kokku üle 2000 külastaja, mis andis tõenduse elavast huvist säärase näituse vastu.

Milline oli näitus ja kas huvi näituse vastu oli küllalt põhjendatud? — see küsimus tagantjärele on võibolla küllaltki õigustatud, kuigi näitust külastajate rohke arv omalt poolt ehk ongi üheks vastuseks näituse huvitavuse põhjendamisel.

Milline oli näitus? Mis moodustasid õieti näituse väljapaneku? — „Raamat ja naine“ näitus tahtis anda üldpilti naise vaimsest loominguist ning selle arenemisest ja näidata ära, millistel vaimualadel on naised töötanud ja loonud väärtusi. Näituse väljapanekute hulgas olid eriti esile tõstetud meie naiskirjanikud, alates Koidulaga ja lõpetades nii mõnegi päris noore vasttärkava anniga. Muidugi võime küsida, ja seda ongi tehtud, mis huvi on meil ikka ja ikka peatuda Koidula väljapanekute ees, kuna tunne me teda juba algkoolist ja kuuleme temast igal juhul. Säärane seisukohavõtt, kui õigena ta ka esimesel hetkel ei näiks, ei ole näituse seisukohalt kuigi loomulik, kuna seegi näitus, nagu iga teine on peamiselt kokkuvõtte olemasolevast ja midagi uut seni olematut ta ei saagi esitada. Küll saab ta aga täiendada tuntud tõesid mõne väikese seni peidusseisnud lisandiga. Ja alati ja ikka võib juhtuda, et rohkearvulise külastajate hulgas üks ei ole tuttav ühe, teine teise materjaliga. Ühesõnaga vaatajail ei ole ümmargust üldvaadet.

Ja tööpoolest isegi Koidula vitriini ees peatujast leidis nii mõnigi vaataja näitusel midagi uut, rääkimata laiematele hulkadele mõnest senitundmata kirjast või pildist.

Naiskirjanikud oma loomingu ja moodustasid näituse väljapanekute seas kaaluva osa. Arhiivide materjal oli paigutatud vitriinidesse, kuna muu materjal asetes riivilitel ja püramiididel. Naiskirjanikest olid välja tõstetud Lydia Koidula, Lilli Suburg, Elisabeth Aspe, Elise Aun, Anna Haava, Aliide Ertel, Marie

Heiberg, Marta Sillaots, Liisa Perandi, Sophia Vardi, Marie Under, Hella Vuolijoki, Helmi Mäelo, Agnes Taar, Reed Morn, Betti Alver, Helene Ranna, Leida Kibuvits, Leida Tigane, kusjuures Lydia Koidula, Lilli Suburgi, Anna Haava ja Marie Underi osa meie kultuurielus oli eriti allakriipsutatud. Eraldi püramiidil seisib peale Marie Underi veel Aino Kalda looming. Etteheide, mis ajakirjanduses näituse puhul tehtud, miks ei ole Aino Kalda tööd esitatud teistes keeltes, on õige, on tingitud aga sellest, et näituse eeltööd viidi läbi väga vähesel ajajooksul. — Üldiselt võiks aga selle osakonnaga täiesti rahule jääda.

Peale naiskirjanikkude ja nende loominguga olid näituse väljapanekute seas veel sellised osakonnad, nagu naine ja teadus, naine ja kasvatuse, naine ja tervishoid, naine ja toitlustus, siis naisajakirjanikkude osakond, rahvalaulikute vitriin, naine raamatu illustreerijana, Miina Härma vitriin j. m.

Kuidas kellelgi, kuid nii mõnegi vaataja pilk peatus erilise huviga osakonnal „Naine ja teadus“. See aukartustäratav pealkiri juhtis tähelepanu naise loomingu teadusevaldas. Siin näeme pr. Poska-Teissi esimese eesti soost naisdoktorina edukalt töötavat loodusteaduse alal. Siis farmaatsia alal Tartu Ülikooli juures töötavat naisdoktorit Alma Toominguat, Arstiteaduskonnas — dr. Aleksandra Ibrus-Määri ja Elise Käer-Kingseppa, loomaarstiteadusk. — dr. Elfriede Ridalat. Siin on näha aga teisigi teadusalal tegutsevaid naisi, kes lõpetanud välismaa ülikooli, nagu Hilda Taba, Sophie Ehrhardt, Irene Jacobson.

Selgub, et doktoriväitekirja on kaitsnud 16 naist, magistritöö teinud 90 ja ülikooli auhinnatöid ligi 100 naist.

— Kasvatusküsimustega on tegelnud naine juba alates Lilli Suburgiga. Kuni meie riikliku iseseisvusaeni esinevad vaid kolm, neli nime, kelledest eriti väljatõstmist väärib Marta Sillaots. Pärast iseseisvusaega kerkib esile aga terve rida kasvatusküsimusega tegelevaid naisi: Salme Pruuden, Ölme Ploomipuu, Leida Kalling-Kant, Hilda Taba, Alma Martin, Ella Treffner, Helmi Pöld, Alma Ostra-Oinas j. t. Eriteostest võiks nimetada Ella Treffneri „Lapse mäng ja töö“, Leida Kalling-Kanti „Kodutütarde käsi-raamat“ ja Helmi Mäelo „Alkoholi-vabakultuuri poole“.

— Naine ja tervishoid osakonnas olid välja pandud kõik ajakirjad, milles naised tervishoiuartikleid

avaldanud. Neid ajakirju oli õige rohkesti (30). On näha, et tervishoiuküsimustega on tegelnud ligi 100 naist. Nende sulest ilmunud artiklite ja eriteoste, arv ulatub 500. Levinumaid eriteostest on tervishoiu küsimustega pidevalt töötavate pr. Marie Jürisson-Kleitsmani, pr. Olga Madissoni, Anna Raudkatsi ja Magda R Emmelgase omad: M. Jürisson-Kleitsman — „Raamat emale“, „Raamat naisele“, Olga Madisson — „Lastehoid esimesil eluaastail“, „Ema ja lapse tervishoid“, A. Raudkats — „Tervis ja Ilu“, Magda R Emmelgase — „Inimese füüsilistest võimetest“ jne.

Toitlusteaduse osakonna väljapanekute hulgast oli näha, et sel alal teotsevad naised on rohkesti — 70 naist. Toitlusküsimustega tegelevaid raamatuid on ilmunud 30, siis terve rida brošüüre ja artikleid. Väljapanekute seas torkas silma vanu kokaraamatuid, aastast 1883, 1887 jne. Kõrvuti nendega seisid doktorin ning auhinnatööd. Näiteks Elf. Ridala väitekirja „Hügieenilisi uurimusi Tartu müügipiima kohta“, Anna Kiima töö „Tartu müügipiima läbivaatamine uuemate nüansside kohta“, siis mag. Salme Suiki töö j. t. Ka toitlusteadust selgitavad kirjandust oli näha, nagu Olga Keski — „Uued teed toitluses“ j. t.

Üks huvitavamaid osakondi näitusel oli veel „Naine raamatu illustreerijana“. Sel alal on saavutanud häid tagajärgi naisillustreerijad Karin Luts, A. Pöllusaar-Triik, Natalie Mey, Kristiine Mey-Mark, ja J. Sargava, kuna nende illustreeritud raamatud paistavad silma oma

n. ö. tagasihoidliku elegantsiga. Kui „Postimees“ näituse puhul kirjutatakse, et ainult selle osakonna pärast maksis külastada näitust, siis oli see väide küllaltki paikapidav, kuna peale huvitavate kaante illustratsioonide oli veel mõningaid Karin Lutsu ja A. Pöllusaar-Triiki eksliibriseid. Huvitav oleks ka veel peatuda rahvalaulikute vitriini ees. Meie räägime rahvaluulest, kui kollektiivsest loominguist, erilised teened siin on aga üksikutele, kes seda vara on säilitanud ja levitanud. Selles näituse osakonnas on tõstetud ausse meie rahvalaulikud naised ja naisrahvaluulekogujad. Rahvalaulikutest nimetaksin Liis Peltseri, Epp Vasarat, Anna Pilli, Liis Alasi, Miku Odet, Mai Kravtsovi, Hilaana Taarka j. t. Rahvaluule kogujaist Emilie Poomi, Mari Sarve ja Helene Maaseni.

Muidugi ei saa säärases lühikeses ülevaates anda täit pilti näitusest, küll aga tahaksin ma veel mainida seda, et väljapanekute hulgas oli näha meie esimest naisajakirja („Käsitööleht“ — 1906), mis oma vähendolikkusele vaatamata on huvitav dokument aegadest, mil naise sihid üldiselt ei olnud veel küllalt diferentseerunud. Tänapäeva naisajakirjust, nagu ka igalt vaimutöö alalt ilmneb selgesti, et alles meie riikliku iseseisvuse algusest peale naine vaim muutub vabamaks, sihiteadlikumaks, rikkamaks. Ja naine üldiselt kasvab vaimult tugevamaks ja iseseisvumaks kui ta oli ajal enne meie riiklikku sündi, kus talle teed teaduse ja vaimukultuuri juurde olid suletud. Nüüd tuksuvad naised kaasa kogu meie avalikule elule, töötavad kaasa

igasugustel vaimutöö aladel ja vähese aja jooksul, nagu see näituselt ilmnes, loonud juba hulga asendamatu väärtusi. Meie lühiajaline kultuur näitab, et naine püsib mehe kõrval väärsena. Ja kui tähtsate meeste kõrval on arvuliselt vähem tähtsaid naised, siis on see paratamatult sellest, et naise elukohustused seovad ka vaimset rikka naise, vähemalt ajuti niivõrd tugevasti kodu ja perekonnaga, et ta oma vaimsetele huvidele ei saa püsivalt järgneda.

Nii mõnigi ei poolda naise loomingu isoleerimist üldkultuurist. „Raamat ja naine“ näituse puhul oli kuulda poolt ja vastumõtteid. Ja tööpoolest, möödunud päevil paratamatult akuutne naisõiguslik seisukoht kipub juba vananema ja üleaurseks jääma, eriti noorte naiste silmis, kes leidnud eest juba nii palju iseenesest mõistetavat. Aga ometi, arvatakse teiselt poolt, on naise ja mehe arenemine niivõrd erinev, et kui naisõiguslik seisukoht kõrvale jätta, on küllaltki põhjust naise loomingu vaadelda ja jälgida eraldi.

Olgu kuidas on, näitus „Raamat ja naine“ ei ole tahtnud ei ühte ega teist vaatekohta esile tõsta, ta on tahtnud vaid üht osa meie kultuuriloolist materjali koondada üheks kompaktselt tervikuks, andes ülevaatliku kogupildi eesti naise arenemisest ja ta saavutustest. Kui näitus seda kogupilti on suutnud anda, siis on ta oma otstarbe täitnud, kuna ta enam ei vähemat ei taotlenudki. Sellejuures loomulikult tahtis näitus ka virgutuseks olla loova naise enesearendamisel.

Marta Osche-Otsason.

HÄRRADELE
KVALITEET KAUPA:

KAABUSID,
KAELASIDEMEID,
TRIKSÄRKE,
TRIKOOPESU,
KINDAID,
SOKKE,
JALUTUSKEPPE, JNE.

SOOVITAB SUURES VALIKUS

VENNAD LEPP

TARTUS, KAUBAHOOV 2

Üliõpilaskonna käsipallimeistrid selgumas

Üliõpilaskonna käsipallisivõistlused lähenevad kiiresti lõpule. Seni peetud mängude najal võib teha juba teatavaid oletusi. Muidugi on raske ennustada eksimatult, kuid arvestades seniste mängude tulemusi, võib siiski märgitseda mitmesuguseid võimalusi võistlustabeli kujunemisel.

A klassi võrkpallis on raske ennustada meistrit. Võrdselt võidulootusi on ÜS. Raimlal, ÜS. Liivikal ja korp! Fr. Estical. Nende vahel toimub uus turniir selgitab meistri.

A klassi korvpallis rühivad esikohale ÜS Liivika ja EÜS Põhjala. Seisukord on selline, et Liivikal on kolm võidupunkti ja üks võistlus veel ees; Põhjalal on kaks võidupunkti ja ka üks mäng veel mängida. Juhul, kui Liivika võidab Põhjalat, tuleb ta kohe üliõpilaskonna meistriks. Kui aga võidab Põhjala, siis on mõlemal võrdselt võidupunkte ja toimub uus mäng. A klassist väljatangemise pärast võistlevad korp! Fr. Livienisis ja korp! Rotalia. Fr. Livienisis võitis Rotaliat, kuna mõlemil on nüüd võrdselt kaotusi, toimub uus otsustav mäng.

B klassi võrkpallis on jõudnud kaotusteta finaali korp! Fr. Livienisis, kes kohtub EÜS-iga. Raske on ennustada siin ühelegi neist meistritiitlit, kuna meeskonnad on peaaegu võrdselt võimetega. EÜS võib siin veel üllatust pakkuda. Igatahes EÜS-i viimane mäng Põhjalaga näitab väga hääd klassi. Liivika saavutas siin kolmanda koha.

B klassi korvpallis on jõudnud kaotusteta finaali korp! Fr. Estica. Kaotajate ringis jõudis finaali EÜS-i meeskond, kellel seisab ees kohtumine Fr. Esticaga. Fr. Estica näib olevat vist üks kindlaid kandidaate A klassi pääsemiseks. Liivika jäi siin kolmandaks.

Naiste mängude alal A klassi võrkpallis on seisukord selgusetu. Organiseerumate ja korp! Indla naiskonnal on võrdsed võiduvõimalused. Järgmine mäng otsustab meistri. Naiste B klassi võrkpallis pärib meistritiitlit tõenäoliselt korp! Indla naiskond.

Esivõistluste tsüklimängud jätkusid 29. veebruaril rohkearvulise publiku ees.

Esimesena kohtusid B kl. võrkpallis korp! Indla ja korp! Filiae Patriae naiskonnad. Esimese geimi võidab Filiae Patriae teenitult — 15:10. Teine geim läheb aga Indlale peaaegu samasuguse ülekaaluga — 15:7. Kolmandas, otsustavas geimis mõlemad naiskonnad teevad pingutusi võitmiseks, mäng on kogu aeg viigiline. Seisud — 5:5, 7:7, siis Filiae Patriae juhhib 10:7, jälle viik 10:10, 11:11. Tugeva lõuspurdiga

tuleb nüüd Indla võitjaks — 15:11. Lõpptagajärg — 2:1 Indla kasuks.

Teiseks kohtusid A kl. võrkpallis Organiseerumate ja korp! Indla naiskonnad. Märkimisväärne on, et organiseerumate naiskond esines jälle pikema ajavahemiku järele. Esimesel geimil juhhib Indla naiskond, siis võtavad organiseerumate end kokku ja võidavad geimi üle noatera — 16:14. Teine geim on täiesti Indla päralt, tagajärg — 15:2. Kolmas geim pakub aga suure üllatuse. Juhtima asub Organiseerumate naiskond, kes võidab geimi rõhuva ülekaaluga — 15:3, seega mängu — 2:1. Indla naiskond ei pidanud vastu kolmandat geimi, mis oli liiga väsitav.

Viimase mänguna toimus A kl. korvpallisvõistlus ÜS. Liivika ja korp! Fr. Aeterna vahel. Fr. Aeterna asub algul juhtima, kuid Liivika edurivi pääletungid muutuvad järjest ohtlikumaks. Tähelepandav oli, et Fr. Aeterna kaitse ei suutnud küllalt pareerida Liivika edurivi korvi alt pääleviskeid. Mäng lõppes Liivika tugeva ülekaaluga — 38:21.

Laupäeval, 7. märtsil jätkusid mängud. Publikut oli vähevoitu.

Esimesena toimus mäng A kl. võrkpallis korp! Fr. Estica ja korp! Rotalia vahel. Esimese geimi võidab Rotalia tasavärges, kuid vähepakkuvas mängus tagajärjega — 16:14. Teise geimi võidab aga Fr. Estica silmnähtava ülekaaluga — 15:3. Kolmas geim kuulub samuti Fr. Esticale — 15:9. Lõpptagajärg — 2:1 Fr. Estica kasuks. Hääde surumistega ja vastuhüpetega paistis silma ksv! M. Aspe (Fr. Estica). Järgmiseks kohtusid B kl. võrkpallis korp! Fr. Livienisis ja ÜS. Liivika. Esimese geimi võidab Fr. Livienisis kergelt — 15:1. Teine geim läheb tasavärgises mängus Liivikale — 15:6. Kolmandas geimis juhhib algul Liivika, seis — 8:2, kuid Fr. Livienisis näitab ilusat mängu, võites geimi — 15:12 ja mängu — 2:1. Fr. Livienisis jõudis selle võiduga finaali.

Õhtu põnevamaks mänguks kujunes kohtumine EÜS-i ja korp! Vironia vahel B kl. korvpallis. Mäng on äärmiselt tasavärgine, kusjuures aga

mõlemad meeskonnad näitavad kombinatsioonivaest mängu. Poolaja vileks on EÜS-i edu — 15:12. Teisel poolajal on mäng huvitavam ja kombinatsioonirikkam. Kogu aeg püsib aga peaaegu viigiline seis. Minut enne lõppu on viik — 29:29, siis EÜS saavutab karistusviskest võidupunkti — 30:29, mis otsustab mängu. Märkimisväärne oli, et EÜS-il õnnestusid päälevisked paremini. Ilusat mängu näitas EÜS-i parem kaitse ksv! O. Kess. Vironia langes selle kaotusega tsüklist välja.

Mängud jätkusid pühapäeval, 8. märtsil erakordselt rohkearvulise päältvaatajaskonna ees. Esivõistlused lähenevad lõpujärke, pakkudes iga õhtuga põnevamaid mänge.

Esimesena kohtusid B kl. võrkpallis E. Naisüliõpilaste Seltsi ja korp! Filiae Patriae naiskonnad. Võidab ENÜS tagajärjega — 2:1. Geimid — 9:15, 15:5 ja 15:12. Selle kaotusega langes Filiae Patriae tsüklist välja.

Järgmisena kohtusid EÜS ja EÜS Põhjala B kl. võrkpallis. EÜS-i kõrgemaklassiline meeskond tuleb ülekaalukalt võitjaks tagajärjega — 2:0, (geimid — 15:1 ja 15:7). Võib märkida asjaolu, et EÜS-i meeskonnas mängisid kaasa sellised suurekaalulised mängijad, nagu ksv! ksv! A. Voitk ja H. Pehap. EÜS-i tugev koosseis laseb eeldada nende meeskonna A klassi pääsemist.

Närvepingutamaks võistluseks sõna tõsiselt mõttes kujunes kohtumine ÜS Liivika ja ÜS. Raimla vahel A kl. võrkpallis. Esimese geimi võidab Liivika — 15:9. Teine geim läheb kindlalt Raimlale — 15:10. Kolmas geim otsustab. Raimlal on küllaldaselt võiduansse, kuid geimi lõpul läheb mäng „liimist lahti“. Raimla närvid ei pidanud vastu sellist tugevat mängu. Võidab Liivika lõpptagajärjega — 2:1, (geimid — 15:9, 10:15 ja 15:8). Seni peetud võrkpallisvõistlustest oli see üks nauditavamatest.

Õhtu viimasena toimus kohtumine korp! Fr. Estica ja ÜS Liivika vahel B kl. korvpalli poolfinaalis. Fr. Estica tuli ülekaalukalt võitjaks tagajärjega — 41:15. Fr. Estica parim oli ksv! M. Aspe.

Hg.

Edustuse koosolek

XIV Edustuse 9. koosolek, 18. veebruaril, algusega kell 20.30. Koos 22 edustuse liiget. Juhatab koosolekut abiesimees ksv! K. Päril, protokollib abisekretär ksv. M. Haavisto.

Enne päevakorra juurde asumist koosoleku juhataja teeb teatavaks

muudatused edustuse koosseisus. Nimekirja nr. 11 järele edustusest lahkunud ksv. O. Kõresaare asemele on kutsutud ksv. L. Roots, nimekirja nr. 16 järgi lahkunud ksv. V. Tominga asemele on kutsutud ksv. A. Jürriis. Päevakord kinnitatakse juhatuse

poolt esitatud kujul: 1) Protokolide kinnitamine, 2) Juhatuse otsuste kinnitamine, 3) XV Edustuse valimiste väljakuulutamise. Valimistoimkonna valimine, 4) Valimisi, 5) „Üliõpilaslehe“ kodukord 2. lugemisel ja 6) läbirääkimisi.

1.

Edustuse 5. koosoleku protokoll kinnitatakse ühel häälel. 8. koosoleku protokoll kinnitatakse parandustega ksv. Eliaseri ja Laja poolt nende sõnavõttude kohta.

2.

Kinnitatakse vastuseismisteta juhatuse koosoleku otsus 13. veebruarist üliõpilasköögi kassapidaja N. Roose kinnitamise kohta ja juhatuse 15. veebruari otsused üliõpilaskonna traditsioonilise kõnelennu ärajätmise kohta, A. Marmori võlgade sissenõudmise kohta ja Helsingi tehnikaülikooli meeskoori vastuvõtukuludeks 25 kr. määramise kohta.

3.

Vastuvaidlusetä võetakse vastu juhatuse ettepanek, pidada XV edustuse valimised 13., 14. ja 15. märtsil 1936. a. Valitakse viieliikmeline valimistoimkond koosseisus: A. Jürri, Teller, Kippar, Bender ja Vassiljev.

4.

Edustusest lahkunud ksv. Tomingas valitakse tagasi kehalise kasvatusetoimkonna juhatajaks. Lahkunud lugemislaua toimkonna juhataja Kõresaare asemele valitakse toimkonna juhatajaks ksv. Roots.

5.

„Üliõpilaslehe“ toimkonna kokorras 2. lugemisel parandusi ega muudatusi ei tehta ning võetakse vastu lõplikult üldhääaltenamusega.

6.

Koosoleku juhataja loeb ette telefonogrammilised kahe organisatsiooni

seisukohad üliõpilaskonna juhatuse algatuse asjus organisatsioonide vaheliste tüliasjade korraldamiseks.

EÜS teatab, et „EÜS on alati valmis säilitama ja uuendama kõiki üliõpilasorganisatsioonidega sõbralikke vahekordi. Küsimuses oleval juhul korp. Sakalaga on EÜS-il teatud lisasetusi anda kirjalikult“.

Esti üliõpilasseltside liit on teatanud, et „ÜL on nõus asuma katkenud vahekorra lahendamisele Ü. S. Concordia. Kuna aga Ü. S. Concordia oli liidust lahkuja, siis liit lahendamist omalt poolt ei algata.“

Läbirääkimiste puhul vastab veel „Üliõpilaslehe“ peatoimetaja ksv. Keerti küsimustele organiseerumatu üliõpilasi alaväärstavate artiklite kohta „Üliõpilaslehes“. Samuti selgitatakse mõningaid eelmise koosoleku sõnavõttusid ja koosolek lõpeb kell 22.00.

AKADEEMILISI TEATEID

Ülikooli autonoomiat kärbiti.

Ülikooli seaduse muutmise toob majandusdirektori.

Vabariigi Valitsuse poolt on otsustatud ja pannakse maksma Riigivanema dekreediga E. V. Tartu Ülikooli seaduse muutmise seadus. Muutmise seadus käsitleb peamiselt ülikooli majandusala korraldamist ja selle järele:

1) majandus-administratiiv alal allutatakse ülikool kõigile neile üldistele eeskirjadele, mis on maksvad teiste riigiasutiste kohta;

2) suurendatakse Ülikooli Valitsuse kompetentsi majanduslike asjade otsustamisel, et kindlustada nende küsimuste kiiremat ja painduvamat lahendamist;

3) kogu ülikooli majandusala juhtimiseks luuakse uus instituut majandusdirektori ameti näol senise ülikooli majandus-

juhataja asemel. Ülikooli majandusjuhataja nimetatakse riigivanema poolt haridus-sotsiaalministri ettepanekul. Majandusdirektori kandidaadi seab seaduse kohaselt üles ülikool ja nimelt kõrgema haridusega isikute hulgast. Ülikooli majandusdirektori ülesandeks on ülikooli majapidamise juhtimine ja ülikooli allasutiste majanduslik järelevalve. Ühtlasi on ta vastutav ülikooli majandusala korraldamise eest.

Ülikooli seaduse teine paragrahv, milline senises seaduses oli väljendatud järgmiselt: „Ülikool on autonoomse asutusena iseseisev oma teaduse ja õppetöö korraldamises, kui ka oma majanduslik - administratiivses tegevuses niivõrd, kuivõrd käesolev seadus ei piira seda iseseisvust“ on nüüd oluliselt muudetud. Ülikoolile jääb nüüd järele autonoomsus ainult teaduse ja õppetöö korraldamises. Majanduslik-administratiivsel alal ülikooli

suhtes astuvad maksma kõigi riigiasutiste kohta käivad üldised seadused ja määrused mõningate eranditega.

Uue seaduse järgi nõukogu ülesannetest lähevad ülikooli valitsuse ülesandeiks ülikooli eelarve vastuvõtmine ja esitamine Haridusministeeriumi kaudu kinnitamiseks Vabariigi Valitsusele; ülikoolile kinnisvare ostmise ja mittetarviliku kinnis- ja vallasvara võõrandamine, uute ehitiste püstitamine ja juhatuskirjade andmine ülikooli asutistele majanduslikul alal. Need otsused saadab ülikool nüüd otsekohe kinnitamiseks Haridusministeeriumile, ilma et nad ulataksid ülikooli nõukokku. Ülikooli Valitsuse koosseisu kuulub majandusdirektor, kes majanduslike asjade arutamiseks võtab osa hääleõigusega. Majandusdirektoril või tema asetäitjal on õigus esitada majanduslikes asjus rektorile lahendamiseks oma eriarvamisi. Rektoril on õigus anda

ülikooli Valitsuses otsustatud asju ümberotsustamiseks majanduskul alal Haridus-sotsiaalministeeriumile ja ainult muul alal ülikooli nõukogule.

ÜLIKOOLI LÕPETASID.

Usuteaduskonnas Heino Mälk; õigusteaduskonnas Ervin Aunapuu, Isaak Meilach, Nikolai Raudvere, Ants Torpats, Boris Tiedt (c. l.); majandusteaduse osakonna Veera Kovedäjev; mat.-loodusteaduskonnas Kirill Vaga; põllumajandusteaduskonnas Anton Kaal, Leonid Ossipov, Linda Parts, Voldemar Reitan, Aleksander Soovik, Magda Toode; filosoofiateaduskonnas Irene-Vita Bulmering ja Marta-Elena Palisu, mõlemad cum laude.

SOODUSTUS POOLETUHANDELE ÜLIÕPILASELE.

Ülikooli Valitsuse koosolekul kinnitati stipendiumite ja õppemakst vabastatute nimestikud ülikooli eelarvesummade arvel. Selle järgi on saanud stipendiume (35—75 krooni poolaastas) 128 üliõpilast, kes ühtlasi on ka vabastatud õppemaksmisest. Peale selle vabastati

täie õppemaksmisest 217 ja poole õppemaksmisest 187 üliõpilast. Kokku on seega soodustuste osaliseks saanud 532 üliõpilast. Lisaks tuleb veel umbes paarkümmend üliõpilast, kellele on võimalik määrata erastipendiume.

AMETISSE KINNITAMISI.

Puu-, massiiv- ja raudbetoonkonstruktsioonide kabineti vanemaks ass-iks kinnitati dipl. ins. H. Koiiva.

Tehno. labor. aj. abij. V. Ora vabastati ametist omal soovil ja kinnitati tema asemele Joh. Jõul.

Närvikliiniku van. ass. dr. med. J. Rives ja noor. ass. F. Raudkepp kinnitati edasi ametisse.

ARSTITEADLASED KONGRESSIDELE.

Arstiteaduskonna esindajatena kavatsevad eeloleval suvel sõita kongressidele: prof. K. Schlossmann II rahvusvahelisele mikrobioloogia kongressile Londonis 25. 7. — 1. 8. 36; prof. L. Puusepp 15. Arstidepäevale Brüsseli 20.—24. 6. 36.

LONDONI ÜLIKOOL 100-AASTANE.

Ülikoolile on tulnud kutse osavõtta Londoni ülikooli 100-a. juube-

list, mida pühitsetakse 29. juunist kuni 3. juulini s. a.

AKADEEMILINE ANGLO-EESTI ÜHING UUTES RUUMIDES.

5. märtsil toimus pidulikult Anglo-Eesti Ühingu ruumide üleandmine Gustav Adolfi t. 14. Öhtu avas prorektor H. Kruus, kes andis üle-vaate väliskultuuridest ja nende mõjust meie hariduskäigule, toonitades ühtlasi Briti maailmariigi sõbralikkusuhetumist Eestisse. Pärast prorektori tervituskõnet ühingu president lektor H. C. C. Harris tänas kõnelejat edasiantud õnnitluste eest, mille järele prof. A. Oras andis üle-vaate ühingu ajaloo, eriti rõhutades lektor Harrise suurt hoolt ja aktiivsust ühingu arenemisel.

Hiljem veedeti aega teelaual, esitati soololaule ja muusikapalasisid. Osavõtjaid üle 100. nende hulgas palju ülikooli õppejõude.

LIIVI ÖHTU.

Ak. Rahvaluule Seltsi korraldusel peeti korp. „Filiae Patriae“ ruumides 14. märtsil liivi öhtu, mille esimes muuhulgas liivikeelse kõnega liivi teadusmees ja luuletaja Karl Stalte. Rahvast oli huvitaval öhtul palju, nende seas mitmed ülikooli õppejõud.

Äsja ilmusid:

FR. TUGLAS: *Kuldne rõngas*

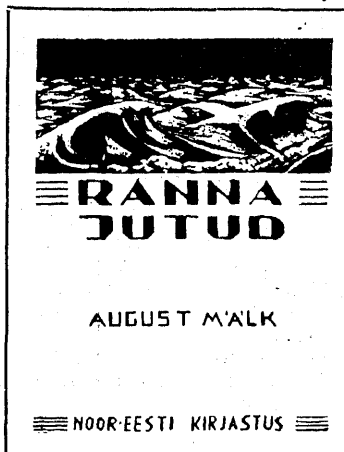

Varem ilmunud:

FR. TUGLAS: **KRIITIKA I-V**

Autori 30. a. arvustusliku toodangu kokkuvõte. Annab üle-vaate kogu eesti kirjandusest. Iga anne umbes 250 lk., hind kr. 3.—

A. MÄLK: *Rannajutud*

Ilmuş 1935. a. jõuluks:

A. MÄLK: **ÕITSEV MERI**

Romaan. E. Kollomi kaas. Hind broš. kr. 4.50, köites kr. 5.25, iluköites kr. 6.—

Omapärane miljö, haarav käsitus, reljeefsed tüübid on selle romaani voorusteks.

O.Ü., NOOR-EESTI KIRJASTUS

Raamatukauplus: Tartus, Rühli t. 11

ILMUS

Elav Teadus nr. 50

EESTI KROONIKA 1935

Toimetaja dr. A. Annist. Kaastöölised H. Tammer, J. Janusson, H. Reiman, A. Elango, A. Palm, R. Paris. 132 lk. Hind 1 kr. „Elava Teaduse“ aastatellijale 75 s.

Juba neljandat aastakäiku ilmub „Eesti Kroonika“, muutudes iga aastaga ikka täielikumaks ja põhjalikumaks. Mõõdunud aasta erilise sündmusterikkuse tõttu sisaldab ta tänavu umbes poolteise tavalise „Elava Teaduse“ numbri tekstihulga. Nii leidub siin võrdlemisi üksikasjaline ülevaade rahvusvahelistest suhteist (näit. Itaalia-Abessiinia sõja eel-lugudest ja senisest käigust), meie sisepoliitilisest arengust hulga tsitaatidega riigijuhtide kõnedest, vapside mässukat-sest, valitsuse tegevusest, meie majanduse arengust, riigi eelarvest, sotsiaaloludest, kehakultuurist ja spordist, koolielust ja vabaharidustööst, Raamatu Aasta sündmustest, kõigist vähegi mainimisväärseist raamatuist ilukirjanduse, teaduse ja populaarteadusliku kirjanduse alal, samuti ülevaated eesti näitekunsti, muusika, kujutavkunsti saavutustest, kiriku elust, Eestist välismaal jne. Seda täiendab pikk kronoloogiline tabel kõigist tähtsamast sündmustest. Ühe sõnaga — see on ainulaadselt tihe ja faktirikas kuid samuti ülevaatlik ja loetav teos, mille abil võib lühikese ajaga kokkuvõtlikult tutvuda kõige tähtsamaga, mis mõõdunud aastal sündinud maailmas ja eriti Eestis. Kokku moodustavad „Eesti Kroonika“ aastakäigud elava ajaloo, mille teaduslik väärtus järjest kasvab.

EESTI KIRJANDUSE SELTS TARTUS
Telef. 601. Posti jooksev arve 20-36

Õhtu avas sissejuhatava kõnega prof. W. Anderson, mille järele K. Stalte kõneles liivlaste saatusest peale maailmasõda. Muuhulgas märkis kõneleja, et liivlased looda-vad suvel alustada oma rahvamaja ehitustöödega ja ootavad eestlasi ja soomlasi rahvamaja nurgakivi pane-kule. Liivlastest enne ka nüüd kõ-neles dr. O. Loo r i t s, õhtu muu-sikalises osas esines prl. K. Tanilo ja E. Krupp. Lõpuks näidati valgus-pilte.

DR. J. TAULI ESILÖNG.

Süsteemaatilise usuteaduse era-dotsent dr. Jaak Taul pidas oma avaliku esiloengu Ülikooli aulas 7. märtsil. Esiloeng käsitles teemat „Jumalariigist ja indiviidist“.

MAJANDUSTEADLASTE KOOS-VIIBIMINE.

3. märtsil korraldas Akadeemiline Majandusteaduse Selts üliõpilasma-jas majandusteaduse üliõpilastele se-mestri koosviibimise. Koosviibi-misest osavõtt oli rohke. Koosviibi-misel esines mag. E. Poom kõnega majandusteadlaste organiseerimisest puudutades ka majandusteadlaste ko-ja asutamise küsimust.

EKL ASETAS PÄRJA.

15. märtsil oli Eesti Korporat-sioonide Liidul 21. aastapäev. Sel puhul asetati õhtul Kalevipoja sam-ba jalale vabadusvõitluses langenute mälestuseks pärg. Pärja asetamise ajaks ilmus diviisi orkestri saatel kohale korporatsioonide malevkon-nast aukompanii ja rivistus samba kõrvale. Juba varem oli samba juurde asetatud tõrvikutega auval-urid. Pärast aukompanii kohaleri-vistumist ilmusid samba ette liitu kuuluvate korporatsioonide esime-hed. Leinakõraali helide saatel vii-sid samba juurde pärja liidu presi-deeriva korporatsiooni Sakala esi-

mees I. Lill ja liidu vilistlaskogude liidu (EKVL-i) esimees prov. Ime-lik, korp. Frat. Liviensiset.

Mälestustoimingut jälgis hardu-nud vaikus suur rahvahulk ja EKL-i kuuluvate organisatsioonide liikmeid.

ÜS CONCORDIA 13-AASTANE.

Üliõpilasselts Concordia pühitses 14. ja 15. märtsil oma 13. aastapäeva. Laupäeval oli üliõpilasseltsil õhtul koosviibimine üliõpilasmajas ja pü-hapäeval aktus ning sama päeva õht-ul seltsi ruumides omavaheline koosviibimine seltsi vilistlaskogu korraldusel.

AKADEEMILINE TEHNIKA SELTS ALGAS TEGEVUST.

Enne jõulu registreeriti ülikooli nõukogu poolt Akadeemiline Tehnika Selts, kelle ülesan-deks on edendada tehnilist teadust, aidata kaasa kodumaa tehnilise kul-tuuri tõstmiseks ja võimaldada oma liikmeile töötamist ning ülevaadet mitmesuguste tehniliste küsimuste alal.

Tartus polnud seni üldse mingit inseneride-organisatsiooni. olgugi et siin tegeleb umb. 30 kõrgema tehnil. haridusega isikut. Akadeemiline Tehnika Selts tahab olla ka kohaks, kus üliõpilased tutvuksid vanemate inseneridega ja nende kaudu tegeliku tööga. Seltsi liikmeiks võivad olla Tartu Ülikooli õppejõud ja üliõpila-sed ning kõik teised kõrgema tehni-lise haridusega isikud. Hääletamis-õiguseteta liikmeks võivad olla kõik Eesti Vabariigi kodanikud.

Praegu on seltsil 80 liiget, neist 9 väljastpoolt ülikooli, nagu seda võimaldab seltsi põhikiri. Esimesel A. T. S. üldkoosolekul, 20. veebruar-il valiti ka 7-liikmeline juhatus, kes hiljem jagas oma ametid järgmiselt: Esimeheks dots. K. G r i m m, abiesi-

meheks prof. V. Paavel, sekretäriks üliõp. O. Nõmm, abisekretäriks üli-õpil. R. Sternfeldt, laekuriks ins. V. Onton, abilaekuriks üliõp. E. Soon-vald ja ametita eestseisuse liikmeks arhitekt V. Toppel. Rev. komisjoni valiti prof. O. Maddisson, ins. V. Sõrra ja ins. Tepaks.

Liikmemaksuks määrati üliõpilas-tele 2 kr. aastas ja mitteüliõpilasile 4 kr. aastas.

AKTUS UNGARI VABADUS-PÄEVAL.

Akadeemiline Hõimuklubi kor-raldas nagu tavalisti Ungari vaba-duspäeva puhul Ülikooli aulas 15. märtsil aktuse, mis kujunes väga meeleolukaks, olgugi et oli hõreda osavõtuga. Pärast Ak. Meeskoori laulu avas aktuse lühikese päevako-hase kõnega rektor J. Köpp, üteldes muuseas, et meie tahame luua ja arendada ungari rahvaga vahekordi ja sidemeid niipalju kui see meist oleneb. Et nõnda vaimsete sidemete kaudu kanda soome-urgi tõu pare-maid jõude ja võimeid ühiseks püü-deks ja ühiseks tungiks parema ja ilusama tuleviku poole.

Laulu ettekandeid esitas ungar-lane G. Breyer ja dr. J. Györke kõ-neles Franz Liszti reisit läbi Eesti. Peale selle esitas L. Milk meisterlikult klaveripalu.

Aktuse lõpukõnes ütles prof. J. Uluots muuseas, et ungarlastelt on maailmasõja lõpuarvete tegemisel palju väärtuslikku võetud. Järele on jäetud vaid kehatomp.

TRÜKIVIGU EELMISES NR-is.

Lk. 46 I v. 6 rida alt on trükitud „eksperimentidele“ — peab olema „ekspresidentidele“; Samal veerul 20 rida alt on trükitud „Labour Party“ — peab olema „Labour Party“, lk. 51 II v. 14 rida ülevalt on trükitud „antud“ asemel „autu“.

Ilmub 13 korda aastas. Tellimishind 3 krooni aastas, 1 1/2 krooni semestris.

Pea- ja vastutavtoimetaja: V. Pärtelpoeg. Tegevtoimetaja: Jaan Ots. Toimetuse liikmed: A. Eliaser, H. Tõnisson. Väljaandja: Tartu Üliõpilaskonna Edustus. Toimetuse aadress: Tartu, Üliõpilasmaja.

E. K.-Ü. „Postimehe“ trükk, Tartus 1936.

GLADIAATORI SÓPRADELE
A. L E C O Q
VALMISTAS JÓUDUANDVA ÓLLEUUDISE
TÓMMU HIIII

Õlled, porter,
karastusjoogid
ületamata
häduses!

AKTSIASELTS

A. L E C O Q

T A R T U S

Päevaleht

Laste Rõõm

Graafikatööstus

Raamatu- ja kirjutusmaterjali-

kauplused

PIKK TÄN. 2 JA JAANI TÄN. 6

**Tallinna Eesti
Kirjastuse Ühisus**

TALLINN, PIKK 2, TELEFON 428-83